

4.

Biološko-psihološka študentska konferenca 2025

Koper, 18.–20. september 2025

ZBORNIK POVZETKOV

4. Biološko-psihološka študentska konferenca

Koper, 18.-20. september 2025

Zbornik povzetkov

Predsednica konference: Katarina Marjanović

Predsednici strokovnega odbora: Manca Petrič, Manca Trdan

Recenzenti: dr. Vlasta Novak Zabukovec, dr. Alenka Baruca Arbeiter, dr. Elena Bužan, Urška Gerič, dr. Vesna Jug, Katarina Kocbek, dr. Dean Lipovac, dr. Urša Mars Bitenc, dr. Tina Tinkara Peternelj

Uredila: Katarina Marjanović

Lektorirala: Tadeja Ivančič Toth

Oblikovanje: Studio Matris, Koper

Izdalo: Društvo študentov biopsihologije – Associazione studenti di biopsicologia
Glagoljaška 8, 6000 Koper

Koper, 2025

© 2025

Elektronska različica

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 248599299
ISBN 978-961-96371-3-5 (PDF)

KAZALO

UVODNA BESEDA	6
DRUŠTVO ŠTUDENTOV BIOPSIHOLOGIJE	7
UP FAMNIT	8
ORGANIZACIJSKI ODBOR	9
STROKOVNA KOMISIJA.	10
GOSTUJOČI PREDAVATELJI	12
doc. dr. Tilen Genov: Delfini Slovenije, Afrike in globalno: pomen preučevanja kitov in delfinov.	13
doc. dr. Manja Rogelja: V službi morja: akvarij kot stičišče raziskovanja, izobraževanja in varstva narave.	14
dr. Špela Hvalec: Vedenjsko-kognitivna terapija se predstavi	16
dr. Aleksander Zadel: 1 misel in 42 čustev	18
USTNE PREDSTAVITVE – BIOLOŠKI MODUL	19
Nikola Leontić: Določevanje genov v regijah homozigotnosti pri pacientih z avtizmom	20
Lara Prusnik: Vpliv vodostaja presihajočega Cerkniškega jezera na prostorsko razporeditev evrazijskega šakala <i>Canis aureus</i>	21
Manca Trdan: Gibanje in vedenje morskih zvezd: vpliv vrste, velikosti in podlage pri osmih vrstah morskih zvezd (Asteroidea, Echinodermata) iz slovenskega morja	22

USTNE PREDSTAVITVE – PSIHOLŠKI MODUL	24
Nika Fišter: Povezanost Sternbergovih komponent ljubezni – intimnost, strast in zavezanost – z življenjskim zadovoljstvom	25
Lučka Gregorič: Vloga likovno-terapevtskih intervencij pri krepitvi psihološke odpornosti otrok in mladostnikov: sistematični pregled člankov	26
Tina Hajdinjak: Je psihologija že dočakala Althusserjev epistemološki rez?	27
Anja Javorič: Priprava in vrednotenje dražljajev za nalogo prostega opazovanja – osnovni rezultati magistrske naloge	28
Anđela Končar: Narcizem pri vodjih: Vloga osebnostnih dimenzij po modelu Velikih pet	29
Lara Krajnc: Postavljanje ciljev in subjektivno blagostanje od mladostništva do pozne odraslosti	30
Karmen Kravanja: Občutek sreče in kakovost socialnih odnosov	31
Eva Krebl: Poznavanje, pogostost uporabe in stališča do igrifikacije med učitelji	32
Manca Lampič Leskošek: Motnja separacijske anksioznosti in pomen varne navezanosti v otroštvu	33
Jovana Lukić: Jezik in možgani: pregled nevroplastičnosti, aktivacije možganov in kognicije	34
Katarina Marjanović: Povezava med navezanostjo in samoučinkovitostjo pri mladostnikih	35
Katarina Marjanović: Samoučinkovitost: teoretični temelji, življenjski izidi in možnosti razvoja	36
Lara Markl Vičič: Primerjava zaznanega stresa in negativne emocionalnosti pri mladih pred in med pandemijo covid-19 ter po njej	37
Neja Markl Vičič: Primerjava možganske aktivnosti ob opazovanju slik, ki vzbujajo gnus in strah	38
Špela Markočič: Psihodinamska in kognitivno-vedenjska terapija mejne osebnostne motnje	39
Špela Možgan Nose: 3,4-metilendioksimetamfetamin kot dopolnilo pri zdravljenju posttravmatske stresne motnje	40

Ajda Oražem: Med grandioznostjo in ranljivostjo: pogled na narcisistično osebnostno motnjo	41
Nika Pilar: Vloga prezasedenosti zaporov pri duševnem zdravju in samomorilnem vedenju zaprtih oseb	42
Maja Plateis: Dejavniki uspešnosti reintegracije zaprtih oseb v družbo v različnih državah: sistematični pregled literature.	43
Alja Poljanšek: Povezava med veliko depresivno motnjo in črevesno mikrobioto	44
Gloria Šegula Šraj: Povezava med različnimi vrstami nasilja v otroštvu in samomorilnostjo v odraslosti: sistematični pregled literature	45
Tara Šfiligoj: Razlika v zaznavanju pragov toplotne bolečine med depresivnimi in zdravimi posamezniki: sistematični pregled znanstvene literature.	46
Nuša Šijanec: Simptomi odtegnitve hormonov pri uporabnicah kombinirane oralne kontracepcije	47
Manca Toporišič Gašperšič: Ocenjevanje jezikovnih sposobnosti kot diagnostično sredstvo blage kognitivne motnje	48
Ida Vraničar: Tiha moč spanca: Utrjevanje spomina skozi mehanizem ponovne aktivacije	49
Teja Vrečko: Vloga spola pri doživljanju stresa in zaznavi psihosocialnih dejavnikov v vodstvenih vlogah	50
POSTERJI – PSIHOLOŠKI MODUL	51
Tadej Čermelj: Psihološka odpornost in zadovoljstvo z življenjem	52
Lana Gorinjac: Sprejemanje odločitev po poškodbi prefrontalnega korteksa: sistematični pregled	53
Anina Petek: Učinek črede pri pešcih med prečkanjem ceste	54
Lamija Zahirović: Antropološki vidiki evolucijskih sprememb možganov: vloga pri nevrobioloških in psiholoških dejavnikih vedenja	55
Urška Žgavec: Telesna aktivnost kot ključni dejavnik zdravega staranja in zaščite pred demenco	56
ZAHVALE	58

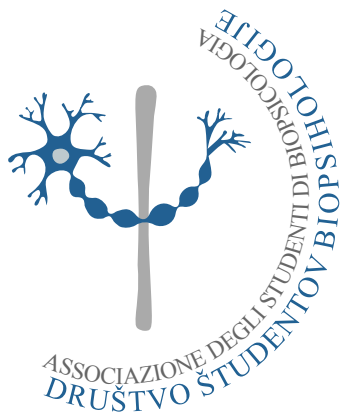

UVODNA BESEDA

Pred vami je zbornik četrte Biološko-psihološke študentske konference, ki jo pripravljamo študenti bioloških in psiholoških smeri na Fakulteti za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem.

Ponosni smo, da nam je uspelo projekt uspešno izpeljati že četrto leto in ksodelovanju pritegniti številne študente, profesorje, gostujoče predavatelje in druge udeležence. Še posebej smo hvaležni celotni organizacijski ekipi, ki je konferenco skrbno načrtovala in izvedla, ter vam, drage kolegice in kolegi, ki ste se s prijavo, aktivno udeležbo in dragocenimi prispevki vključili v program.

S tem ste dokazali, da so tovrstna srečanja izjemnega pomena za osebni razvoj, strokovno rast in karierno pot vsakega študenta.

DRUŠTVO ŠTUDENTOV BIOPSIKOLOGIJE

Društvo študentov biopsihologije – Associazione degli studenti di biopsicologia je prostovoljno, neprofitno in nopolitično združenje študentov biopsihologije in psihologije, ki od leta 2014 deluje na območju Slovenije.

Nameni in cilji društva so predvsem združevanje študentov biopsihologije in psihologije ter predstavljanje tako študentov kot področij biopsihologije in psihologije splošni in strokovni javnosti. Društvo spodbuja in izvaja obštudijske dejavnosti za študente tako dotičnih kot drugih smeri, ki zajemajo strokovne in družbene oblike programa. Za doseg namenov in ciljev opravlja različne nepridobitne dejavnosti, kot je organizacija izobraževanj, strokovnih, družabnih in drugih prireditev in obiskov. V sodelovanju z Oddelkom za psihologijo Fakultete za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem organizira obiske strokovnjakov in sodeluje pri promociji društva in področja biopsihologije in psihologije. Društvo se povezuje tudi z drugimi organizacijami, s katerimi organizira dogodke ali pomaga pri promociji teh.

UP FAMNIT

Univerza na Primorskem je po starosti in velikosti tretja univerza v Sloveniji. S posebnim zakonom jo je leta 2003 ustanovil Državni zbor Republike Slovenije. Prva rektorica univerze je bila dr. Lucija Čok, sledila sta ji dr. Rado Bohinc in dr. Dragan Marušič. Trenutna rektorica je dr. Klavdija Kutnar.

Članice Univerze na Primorskem so:

- Fakulteta za humanistične študije,
- Fakulteta za management,
- Fakulteta za vede o zdravju,
- Fakulteta za turistične študije – Turistica,
- Pedagoška fakulteta in
- **Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije.**

Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije (UP FAMNIT) je bila ustanovljena leta 2006. Fakulteta izvaja študijske programe vseh treh stopenj in raziskuje na področjih matematike, računalništva in informatike ter na področju naravoslovnih ved:

- Matematika in Matematične znanosti,
- Matematika v ekonomiji in financah,
- Računalništvo in informatika,
- Bioinformatika,
- Podatkovna znanost,
- Trajnostno grajeno okolje,
- Sredozemsko kmetijstvo,
- Varstvena biologija in Varstvo narave ter
- Biopsihologija in Psihologija.

Temeljni dejavnosti fakultete sta izobraževanje in raziskovanje, hkrati pa je tudi organizatorica in soorganizatorica odmevnih mednarodnih konferenc in drugih znanstvenih srečanj.

ORGANIZACIJSKI ODBOR

PRESEDNICA KONFERENCE

Katarina Marjanović

STROKOVNI ODBOR

Manca Petrič (predsednica psihološkega modula)

Manca Trdan (predsednica biološkega modula)

Natalija Volovlek

Aylin Alenabi

Lara Prusnik

Jaka Prevodnik

PROMOCIJA

Nuša Šijanec

Julija Pavlin

Eva Krebl

DRUŽABNI PROGRAM

Špela Možgan Nose

Jovana Lukić

Ajda Oražem

Lana Gorinjac

OBLIKOVANJE

Julija Pavlin

TEHNIČNA PODPORA

Jan Grbac

STROKOVNA KOMISIJA

BIOLOŠKI MODUL

dr. Elena Bužan

Oddelek za biodiverziteto, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija;
Fakulteta za varstvo okolja, Trg mladosti 7, 3320 Velenje, Slovenija
elena.buzan@famnit.upr.si

dr. Alenka Baruca Arbeiter

Oddelek za aplikativno naravoslovje, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
alenka.arbeiter@upr.si

Urška Gerič

Oddelek za biodiverziteto, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
urska.geric@famnit.upr.si

PSIHOLOŠKI MODUL

dr. Urša Mars Bitenc

Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
ursa.mars@upr.si

Katarina Kocbek

Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
katarina.kocbek@famnit.upr.si

dr. Dean Lipovac

Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
dean.lipovac@upr.si

dr. Vlasta Novak Zabukovec

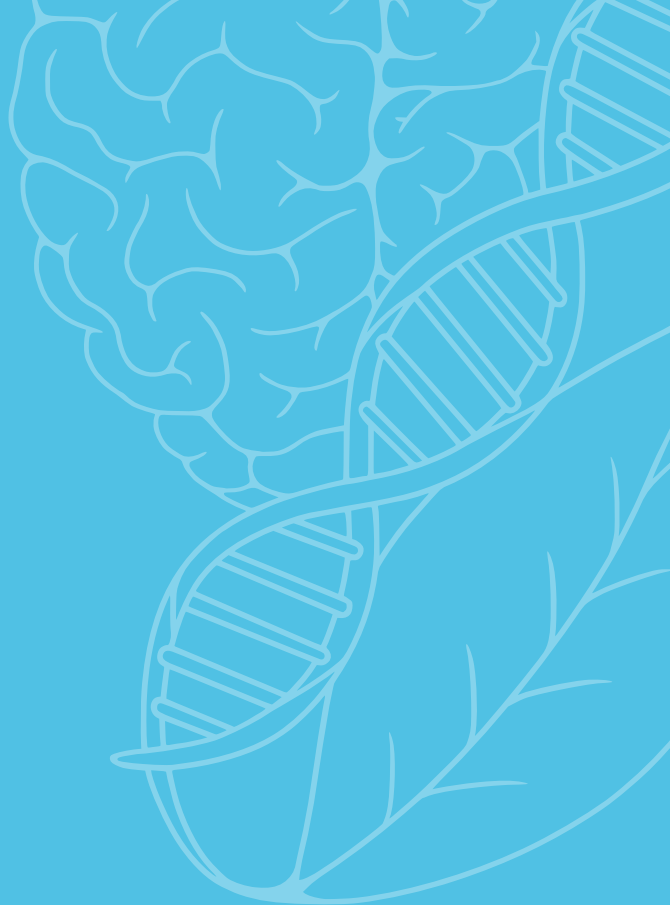
Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje
in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
vlasta.zabukovec@famnit.upr.si

dr. Vesna Jug

Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje
in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
vesna.jug@upr.si

dr. Tina Tinkara Peternej

Oddelek za psihologijo, Fakulteta za matematiko, naravoslovje
in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Slovenija
tina.peternej@upr.si

GOSTUJOČI PREDAVATELJI

GOSTUJOČI PREDAVATELJI

doc. dr. TILLEN GENOV

**Delfini Slovenije, Afrike in
globalno: pomen preučevanja
kitov in delfinov**

Ključne besede:

kiti
delfini
varstvo
morska biologija
morski sesalci

Morigenos – slovensko društvo za
morske sesalce, Tartinijev trg 10,
6330 Piran, Slovenija

Oddelek za biodiverziteto, Fakulteta
za matematiko, naravoslovje in
informacijske tehnologije, Univerza
na Primorskem, 6000 Koper,
Slovenija

tilen.genov@gmail.com

Izvleček:

Kiti in delfini so na različne načine glasniki morja – bodisi kot karizmatične vrste, ki javnost opozorijo na pomen varstva biodiverzitete, bodisi kot kazalci antropogenih sprememb v morju. Nekatere vrste so številne in globalno razširjene, druge endemične in na robu izumrtja. Predavatelj bo skozi tri dokaj neodvisne, a vendarle povezane primere predstavil širši pomen preučevanja kitov in delfinov. Skozi lastno delo bo predstavil raziskovanje in varstvo dveh zelo različnih vrst delfinov v severnem Jadranu in ob zahodni Afriki, ob koncu pa prikazal še, zakaj je varstvo kitov pomembno z vidika blaženja podnebnih sprememb.

doc. dr. MANJA ROGELJA

**V službi morja:
akvarij kot stičišče raziskovanja,
izobraževanja in varstva narave**

Ključne besede:

morska biologija

raziskave morskih organizmov

Akvarij Piran

Akvarij Piran,
Univerza na Primorskem,
Kidričevo nabrežje 4,
6330 Piran, Slovenija

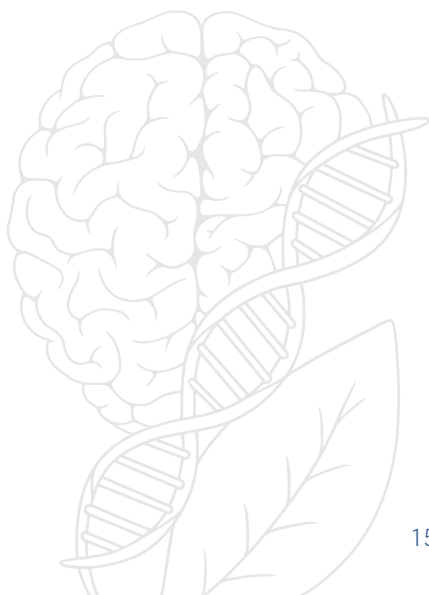
manja.rogelja@upr.si

Izvleček:

Akvarij Piran je že več kot šestdeset let pomembno stičišče morske biološke dejavnosti v Sloveniji. Prostore ima v zgodovinski vili Piranesi v središču Pirana in kljub svoji prostorski omejenosti nudi edinstveno raziskovalno in izobraževalno okolje. Združuje vsakodnevno delo s konkretnimi naravovarstvenimi ukrepi ter aktivno sodeluje z znanstvenimi inštitucijami, javnimi akvariji, lokalnimi deležniki in javnostjo. Ena največjih prednosti Akvarija je možnost neposrednega in dolgotrajnega opazovanja živali v nadzorovanem okolju. Ta vsakodnevni dostop omogoča zbiranje raznolikih podatkov o vedenju, prehranjevalnih navadah, razmnoževalnih strategijah in fizioloških odzivih številnih morskih vrst. Stalna prisotnost živali v akvarijskih sistemih omogoča prepoznavanje tudi subtilnih sprememb v zdravju ali obnašanju, kar odpira dodatne raziskovalne možnosti na področju zdravstvenega varstva in stresa v ujetništvu. Pomembna raziskovalna prednost je tudi kontinuirano terensko delo na morju, ki omogoča odkrivanje in dokumentiranje tujerodnih, redkih in novo opaženih vrst. Tesno sodelovanje z ribiči, potapljači in drugimi deležniki na morju omogoča hiter prenos informacij in neposreden vpogled v stanje in spremembe morskega okolja. Akvarij aktivno sodeluje z domačimi in tujimi raziskovalci ter se vključuje v projekte, namenjene spremljanju vplivov podnebnih sprememb, trajnostnemu upravljanju morskih virov in varstvu ogroženih vrst,

kot je veliki leščur (*Pinna nobilis*). Posebna pozornost je namenjena rehabilitaciji poškodovanih zavarovanih vrst morskih živali, predvsem glavate karete (*Caretta caretta*), kar dodatno potrjuje zavezanost Akvarija k neposrednemu varstvu narave. Vzpostavljena infrastruktura omogoča tudi eksperimentalno delo, kot je preučevanje odziva različnih organizmov na okoljske spremembe. Ob tem pa Akvarij opravlja pomembno izobraževalno vlogo, ne le za širšo javnost, temveč tudi za dijake, študente in pripravnike, ki iščejo praktične izkušnje v morskobioloških vedah. V času, ko so podnebne spremembe in izguba biodiverzitete vse večja grožnja, je Akvarij Piran kot ključni akter pri ohranjanju morskega okolja postal nepogrešljiv člen v verigi razumevanja in varovanja morskih ekosistemov.

dr. ŠPELA HVALEC

Vedenjsko-kognitivna terapija se predstavi

Ključne besede:

psihoterapija
učinkovitost
empirična podprtost
prilagodljivost
tehnike

Psihiatrična bolnišnica Idrija,
Pot sv. Antona 49, 5280 Idrija,
Slovenija

spela.hvalec@pb-idrija.si

Izvleček:

Vedenjsko-kognitivna terapija (VKT) je psihoterapevtska šola, za katero so značilni ciljna usmerjenost in osredotočenost na problem, kognitivna konceptualizacija, edukativna usmerjenost, direktivnost in strukturiranost, časovna omejenost, čvrsto terapevtsko zaveznitvo, uporaba številnih tehnik ter delo na preventivi povratka simptomov.

VKT je v zadnjih desetletjih eden najbolj raziskovanih in uporabljenih terapevtskih pristopov. Številne študije utrjujejo njen empirični status. Dokazana splošna in diferencialna učinkovitost VKT za posamezne motnje sta jo utrdili kot terapijo izbora, kar v svojih navodilih upoštevajo različne smernice (npr. NICE in APA smernice ali smernice za obravnavo specifičnih motenj, npr. fobij, nespečnosti, tikov, debelosti ...).

Za odraslo populacijo je VKT terapija izbora pri skoraj vseh oblikah anksioznih motenj, blagi in zmerni depresiji, motnjah hranjenja, motnjah odvisnosti, kronični bolečini in različnih somatskih težavah (npr. glavobolih, sindromu razdražljivega črevesja, debelosti ...). Vse pogosteje se uporablja pri obravnavi osebnostnih motenj (kot posebej učinkoviti se potrujeta dialektična vedenjska terapija in shema terapija). Pomembno lahko doprinese tudi k uspešnosti obravnave oseb z bipolarno motnjo in shizofrenijo, kadar dopolnjuje medikamentozno zdravljenje.

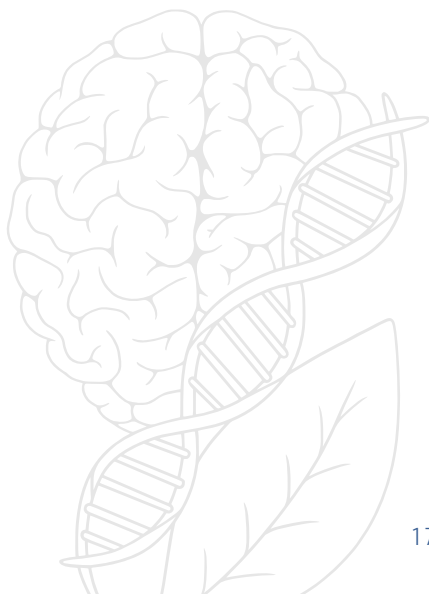
VKT združuje širok spekter pomembnih teoretičnih in praktičnih spoznanj s področja

psihoterapije in sorodnih znanstvenih ved. Vključuje tako psihodinamsko teorijo kot značilnosti humanistično-eksistencialnih teorij, priznava pomen teorije osebnih konstruktov in poudarja nujnost videnja sveta skozi posameznikovo kognitivno, čustveno in vedenjsko perspektivo. Predvsem pri terapiji parov in družin so v VKT vključene tudi komponente sistemskih teorij.

Naslednja privlačnost VKT je prilagodljivost – uporablja se v različnih okoljih in kulturah ter pri različnih populacijah. Čeprav je najbolj prepoznavna njena uporabnost v kliničnem okolju, v vse večji meri prodira tudi na druga področja. V okviru psihologije športa so principi VKT uporabljeni pri obvladovanju predtekmovalne anksioznosti, jačanju notranje motivacije športnikov, procesu postavljanja ciljev. Učinkovitost vedenjskih in kognitivnih tehnik prepoznavajo zaposleni na področju socialnega dela in jih uporabljajo pri svetovalnem delu in razreševanju kriznih stanj; vse pomembnejšo vlogo igra tudi na področju šolskega svetovalnega dela.

Zaradi prepleta vedenjskih in kognitivnih pristopov je VKT uporabna pri različnih starostnih populacijah. Za razumevanje in učinkovito uporabo kognitivnih tehnik je potrebna dosežena stopnja formalno-logičnega mišljenja, medtem ko lahko vedenjske tehnike učinkovito uporabljamo tudi pri mlajših (npr. vzpostavljanje rutine, uporaba pohval, tehnika žetoniranja, oblikovanje vedenj ...), osebah z duševno manjrazvitostjo in osebah po poškodbah glave.

dr. ALEKSANDER ZADEL

1 misel in 42 čustev

Ključne besede:

čustva
vedenje
samomotivacija
notranji nadzor
evolucija

Inštitut za osebni razvoj Corpus,
Anima, Ratio, d. o. o.

aleksander@institutcar.si

Izvleček:

Čustva niso nekaj, kar se nam zgodi – so rezultat naših misli in interpretacij, ki jih pripišemo zunanjim in notranjim dražljajem. V tem predavanju raziskujemo osrednjo misel teorije izbire: da čustev ne povzročajo drugi ljudje, temveč naš način dojemanja situacije. Ena sama misel lahko sproži raznovrstna čustva – od frustracije in jeze do hvaležnosti in miru – vse je odvisno od naše interpretacije.

Predavanje prikaže svet notranjega dogajanja, kjer čustva niso »neobvladljive sile«, ki usmerjajo naše vedenje, temveč del celostnega vedenja, ki ga lahko razumemo in tudi usmerjamo. Glasserjeva teorija izbire postavlja posameznika v središče odgovornosti za lastno počutje – tudi čustveno. Ko prepoznamo povezavo med mislimi, čustvi in vedenjem, dobimo v roke izjemno močno orodje za osebno svobodo, odnose in učinkovitost.

Predavanje 1 misel in 42 čustev je povabilo k razumevanju, kako čustva delujejo – in predvsem, kako mi delujemo z njimi. Namenjeno je vsem, ki želijo bolj zavestno vplivati na svojo notranjo realnost, in ne biti njen talec.

USTNE PREDSTAVITVE

BIOLOŠKI MODUL

DOLOČEVANJE GENOV V REGIJAH HOMOZIGOTNOSTI PRI PACIENTIH Z AVTIZMOM

Nikola Leontić¹ in Danijela Krgović²

¹Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, Slovenija

²Klinični inštitut za genetsko diagnostiko, Univerzitetni klinični center Maribor, Ljubljanska ulica 5, 2000 Maribor, Slovenija

*leontic.nikola17@gmail.com

Ključne besede: motnje avtističnega spektra (ASD), regije homozigotnosti (ROH), recesivno dedovanje, nevrorazvojne motnje, genomska analiza

Izvleček:

Motnja avtističnega spektra (ASD) je kompleksna nevrorazvojna motnja z visoko dednostjo in izrazito heterozigotnostjo. Ena izmed raziskovalnih smeri pri proučevanju genetske etiologije ASD vključuje analizo neprekinjenih homozigotnih regij (ROH), daljših zaporednih segmentov genoma, kjer sta oba kromosoma homologna in vsebujeta identične alele, ki lahko razkrijejo patogene recesivne mutacije, potencialno prisotne tudi v populacijah brez očitnih sorodstvenih povezav. Mehanizmi nastanka takšnih regij vključujejo sorodstvene povezave med starši, uniparentalno disomijo (UPD), neravnovesje povezav oddaljenega izvora ter nizko stopnjo rekombinacije. V zaključni nalogi smo analizirali 511 ROH, daljših od 1 Mbp, pri 41 otrocih z diagnozo ASD, s podatki, pridobljenimi s trio-eksomsko analizo (trio-WES) ter vizualnim pregledom regij v UCSC Genome Browser. Osredotočili smo se na avtosomno recesivne mutacije, prisotne v homozigotnem stanju, ki lahko kažejo na patogeni učinek pri ASD. Za dodatno ovrednotenje njihove potencialne škodljivosti smo uporabili pLI kot merilo genetske občutljivosti posameznega gena. Identificirali smo 87 kandidatnih genov znotraj ROH, od katerih jih 19 izpolnjuje merila za možno povezavo z etiologijo ASD. Najpogosteje zastopani gen je bil MADD (11p11.2), kar kaže na potencialno »vročo točko« izgube heterozigotnosti. Večina genov ima nizek pLI, kar pomeni, da so sicer tolerantni na izgubo funkcije, vendar lahko v homozigotnem stanju pomembno vplivajo na fenotip. Rezultati potrjujejo pomen ROH pri identifikaciji recesivnih prispevkov k ASD in nakazujejo nove smeri za razumevanje genetskih mehanizmov nevrorazvojnih motenj.

Opomba: Zaključna naloga je pripravljena v okviru dodiplomskega študija Biologije in temelji na podatkih, zbranih v raziskovalnem projektu ARIS Z3-9294.

Nosilka projekta je doc. dr. Danijela Krgović.

VPLIV VODOSTAJA PRESIHAJOČEGA CERKNIŠKEGA JEZERA NA PROSTORSKO RAZPOREDITEV EVRAZIJSKEGA ŠAKALA *Canis aureus*

Lara Prusnik^{1*}, Rudi Kraševac² in Sara Zupan¹

¹Oddelek za biodiverziteto, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Glagoljaška 8, 6000 Koper, Slovenija

²Notranjski regijski park, Tabor 42, 1380 Cerknica, Slovenija

*l.prusnik@gmail.com

Ključne besede: evrazijski šakal *Canis aureus*, monitoring, Cerkniško jezero, vodostaj

Izvleček:

Cerkniško jezero je največje slovensko presihajoče jezero, za katero je značilno prehajanje med vodnimi in kopenskimi ekosistemi ter bogata biotska raznovrstnost. Poplavljanje jezera je praviloma vezano na spomladanske in jesenske padavine, saj ob močnem deževju vodotoki prestopijo bregove, napolnijo se požiralniki, ponikve in ponori. Tako v nekaj dneh nastane jezero in tu se nato prepletajo različni mokriščni habitatni tipi. Evrazijski šakal *Canis aureus* ima v Sloveniji status domorodne vrste prišleka, saj se je na območje razširil brez človekove pomoči. Je zelo prilagodljiva vrsta, generalist, in je sposoben naseliti različne habitate po vsej celini, od mokrišč in poplavnih ravnic ter vse do kmetijskih obdelovalnih površin z dovolj gosto vegetacijo za vzrejo mladičev in skrivanje. Cilj raziskave je ugotoviti, kako šakal na območju Cerkniškega jezera čez leto, ko gladina jezera raste in upada, spreminja mesto odziva tuljenja oziroma svoj domači okoliš. Domači okoliš je območje, večje od teritorija, kjer se osebek zadržuje in ga uporablja, vendar ga ne brani. V obdobju od julija 2024 do maja 2025 smo na območju Cerkniškega jezera izvedli monitoring, na katerem smo za določitev lokacij šakaljih skupin uporabili standardno bioakustično metodo s predvajanjem teritorialnih klicev šakalov. S programom QGIS 3.36.2 in sloji o obsegu Cerkniškega jezera pri različnih vodostajih smo dobljene podatke o vseh odzivih šakalov prikazali na zemljevidih. Rezultati popisa nakazujejo, da se šakalje skupine gibljejo predvsem na obrobju območja Cerkniškega jezera, kjer je dovolj lesne vegetacije za kritje in dnevne brloge. Domneve o primernosti prostora smo potrdili s pregledom digitalnih ortofoto posnetkov območja, ki smo jih uporabili tudi za zemljevide, in lastnimi opazovanji s terena. Ugotovili smo tudi, da so šakali spreminjali mesto odziva tuljenja glede na vodostaj jezera. Odzivov nismo dobili v

gozdnih območjih okoli jezera, prav tako je bila odzivnost najmanjša v zahodnem delu jezera, Zadnjem kraju, kjer se voda zadrži najdlje. Raziskava je doprinesla k poznavanju razširjenosti in gibanja šakalov na območju Cerkniškega jezera ter prilagajanje domačega okoliša glede na nihanje gladine jezera. V prihodnosti bi se lahko za natančnejše podatke o lokacijah izvedli tudi telemetrija, popisi z dronom in fotopasti.

GIBANJE IN VEDENJE MORSKIH ZVEZD: VPLIV VRSTE, VELIKOSTI IN PODLAGE PRI OSMIH VRSTAH MORSKIH ZVEZD (ASTEROIDEA, ECHINODERMATA) IZ SLOVENSKEGA MORJA

Manca Trdan^{1*}, Jure Jugovic¹ in Manja Rogelja^{1,2}

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška 8, 6000 Koper, Slovenija

²Akvarij Piran, Univerza na Primorskem, Kidričevo nabrežje 4, 6330 Piran, Slovenija

*mtrdan10@gmail.com

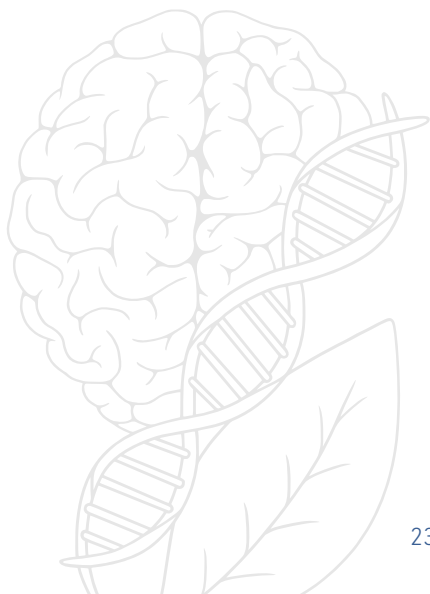
Ključne besede: Asteroidea, vedenje morskih zvezd, lokomotorni vzorci, slovensko morje, vpliv vrste in velikosti

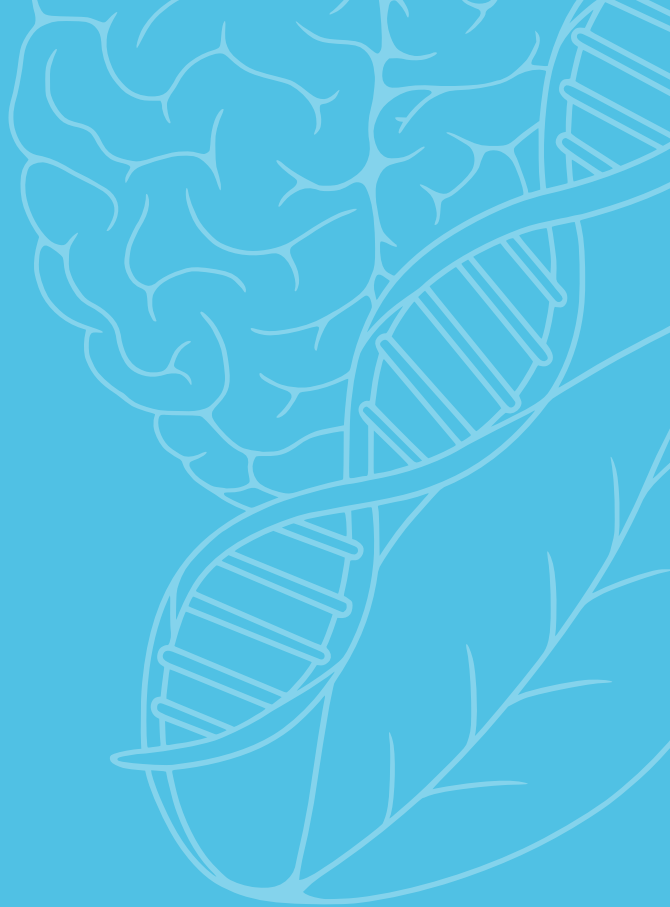
Izvleček:

Kombinacije bioloških značilnosti živali, kot so telesna simetrija ter senzorični in lokomotorni sistem, ključno vplivajo na način gibanja pri posameznih vrstah organizmov. Pomembno vlogo imajo tudi različni fizikalni in kemijski dejavniki v okolju, ki usmerjajo njihovo gibanje. Na slednje se nismo osredotočili. Čeprav so fizikalni dejavniki pri morskih zvezdah (Asteroidea) izraziti, se njihov vpliv med posameznimi vrstami pogosto razlikuje. Zaradi tega ni povsem jasno, ali gibanje morskih zvezd sledi enotnemu vzorcu, značilnemu za vse vrste. V okviru naloge smo se osredotočili na iskanje podobnosti in razlik v gibanju ter vedenju med osmimi vrstami morskih zvezd iz slovenskega morja (fam. Astropectinidae: *Astropecten platyacanthus*, *Astropecten spinulosus*, *Astropecten irregularis*, *Astropecten arancius*; fam. Asterinidae: *Anseropoda placenta*, *Asterina gibbosa*; fam. Echinasteridae: *Echinaster sepositus*, fam. Asteroiidae: *Marthasterias glacialis*). Opravili smo tri različne teste; test obračanja na treh različnih podlagah

(mulj, pesek, steklo), test hitrosti (steklo) in test zakopavanja na dveh različnih podlagah (mulj, pesek). Dobljene podatke smo analizirali s statističnimi metodami (Kolmogorov-Smirnov test, Kruskal-Wallisov test, Median test, Spearmanov korelacijski koeficient) in ugotavljali podobnosti med družinami in vrstami znotraj družin. Rezultati so pokazali, da se čas obračanja med družinami Astropectinidae, Echinasteridae, Asterinidae in Asteroiidae statistično razlikuje (test median, 75,3; $df = 9$; $N = 110$; $p < 0,001$). Največji časovni razpon obračanja smo zaznali znotraj družine Asterinidae na muljasti podlagi (69,87–1429,87 s). V povprečju so največje hitrosti dosegali organizmi iz družine Astropectinidae (43,25 cm/min) in najmanjše iz družine Asterinidae (3,00 cm/min). Hkrati nismo zaznali, da je hitrost povezana z velikostjo telesa. Zakopavanje smo opazili pri vseh vrstah iz družine Astropectinidae, medtem ko ga pri vrstah preostalih treh družin nismo zaznali. Izjema je bila le vrsta Anseropoda placenta, kjer smo zakopavanje zaznali znotraj akvarijskih pogojev, a le-tega nismo opazili med testiranjem. Z dobljenimi rezultati smo doprinesli k boljšemu poznavanju lokomocije morskih zvezd.

USTNE PREDSTAVITVE

PSIHOLOŠKI MODUL

POVEZANOST STERNBERGOVIH KOMPONENT LJUBEZNI – INTIMNOST, STRAST IN ZAVEZANOST – Z ŽIVLJENJSKIM ZADOVOLJSTVOM

Nika Fišter^{1*}, Jana Beguš¹, Zoja Sušec¹ in Tjaša Ogrizek¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*nika.fister1@gmail.com

Ključne besede: SWLS, STLS, zadovoljstvo z življenjem, Sternbergove komponente ljubezni

Izvleček:

Zadovoljstvo z življenjem je subjektivna in globalna presoja posameznika o kakovosti lastnega življenja, pri čemer igra ključno vlogo tudi zadovoljstvo v partnerskem razmerju. Slednje je pogojeno z izraženostjo treh Sternbergovih komponent ljubezni – strasti, intimnosti in zavezanosti. Namen raziskave je bil ugotoviti, ali obstaja statistično značilna pozitivna povezava med Sternbergovimi komponentami ljubezni in življenjskim zadovoljstvom, ter raziskati, katera izmed lestvic STLS – intimnost, strast in zavezanost – ima najmočnejšo/najšibkejšo povezavo z zadovoljstvom z življenjem (SWLS). V raziskavi, ki je potekala maja 2025, je bilo vključenih 171 študentov drugega letnika dodiplomskega študija biopsihologije, ki so v obdobju med letoma 2019 in 2025 pri predmetu Biopsihologija motivacije in emocij rešili vprašalnika SWLS in STLS. Vzorec je sestavljalo 13 moških (7,6 %) in 158 žensk (92,4 %) s povprečno starostjo 20,88 leta ($SD = 1,67$). Povezanost spremenljivk smo izračunali s Spearmanovim korelacijskim koeficientom v programu Jamovi. Rezultati so pokazali statistično značilno ($p < 0,001$) zmerno visoko pozitivno povezanost vseh treh komponent STLS s SWLS. Najmočnejšo korelacijo z zadovoljstvom z življenjem je imela lestvica strasti ($r = 0,273$), drugo najmočnejšo lestvica intimnosti ($r = 0,230$), najšibkejšo pa lestvica zavezanosti ($r = 0,219$). Rezultati so nakazali, da je med študenti z življenjskim zadovoljstvom najbolj povezana ljubezenska komponenta strasti, kar lahko odraža vpliv družbe in medijev, ki v partnerskih odnosih poudarjajo spolnost kljub pomembnosti intimnosti pri oblikovanju trajnih partnerskih odnosov, kar bi lahko podrobneje preučili v prihodnjih raziskavah. Med omejitve raziskave prištevamo specifičnost vzorca, kar omejuje posplošitev rezultatov, in hipotetično reševanje STLS – nekateri študenti namreč v času reševanja niso bili v partnerski zvezi in so odgovarjali glede na pretekle ali zamišljene zveze. V prihodnje bi bilo smiselno vključiti bolj heterogen vzorec ter izključno udeležence v aktivnih partnerskih odnosih.

VLOGA LIKOVNO-TERAPEVTSKIH INTERVENCIJ PRI KREPITVI PSIHOLOŠKE ODPORNOSTI OTROK IN MLADOSTNIKOV: SISTEMATIČNI PREGLED ČLANKOV

Lučka Gregorič^{1*} in Nina Krohne²

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

²Slovenski center za raziskovanje samomora, UP IAM, Muzejski trg 2, 6000 Koper, Slovenija

*89221164@student.upr.si

Ključne besede: likovno-terapevtske intervencije, psihološka odpornost, otroci in mladostniki, neklinično okolje, sistematični pregled

Izvleček:

Psihološka odpornost (rezilientnost) pomeni ključno varovalno lastnost v razvoju otrok in mladostnikov, zlasti v kontekstu vsakodnevnih stresorjev, socialnih neenakosti in omejenega dostopa do virov podpore. Vse več raziskav poudarja pomen preventivnih in promocijskih intervencij, ki preko umetniškega izražanja spodbujajo razvoj čustvene regulacije, samopodobe in socialnih kompetenc. Namen sistematičnega pregleda je preučiti obstoječe empirične študije, ki evalvirajo učinke likovno-terapevtskih in likovno zasnovanih intervencij na rezilientnost otrok in mladostnikov v nekliničnih okoljih. Sistematično iskanje je bilo izvedeno v juniju 2025 v podatkovnih bazah PubMed, Scopus, PsycINFO, Web of Science. Vključitveni kriteriji so zajemali otroke in mladostnike, vključitev likovno-terapevtske intervencije in uporabo validiranih merilnikov za oceno psihološke odpornosti (npr. CYRM-R, RS-25, CD-RISC-10). Izključene so bile študije s klinično populacijo ter študije brez kvantitativne evalvacije učinkov. Likovno-terapevtske intervencije vključujejo različne umetnostne pristope (npr. mandala, mozaik, simbolno izražanje, kiparjenje, risanje) in metode, ki temeljijo na različnih teoretskih modelih (npr. Expressive Therapies Continuum). Analiza vključenih študij je pokazala, da lahko likovno-terapevtske intervencije prispevajo h krepitvi odpornosti, zlasti na področju čustvene regulacije, občutka kompetentnosti in optimizma. Učinki so bili izrazitejši pri programih, ki so bili daljši od šestih tednov, vključevali refleksijo ter potekali v varnem in poznanem okolju, kot je šola. Uporaba strukturiranih modelov (npr. ETC, Wallerjev model) in simbolnega izražanja se je izkazala kot posebej učinkovita. Starost, pretekle izkušnje in intenzivnost intervencije pa so bili pomembni dejavniki, ki so vplivali na rezultate študij. Ugotovitve kažejo, da so umetnostno-terapevtski pristopi obetaven, dostopen in kulturno občutljiv način spodbujanja duševnega zdravja. Zaradi visoke prilagodljivosti in sprejemljivosti za otroke in mladostnike imajo ti programi potencial za vključitev v preventivne pristope v šolskih in skupnostnih okoljih.

JE PSIHOLOGIJA ŽE DOČAKALA ALTHUSSERJEV EPISTEMOLOŠKI REZ?

Tina Hajdinjak^{1*} in Ernest Ženko¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89221189@student.upr.si

Ključne besede: epistemološki rez, psihologija, kritična psihologija, ideologija, Louis Althusser (1918–1990)

Izvleček:

V prispevku smo se spraševali, ali je današnja psihologijo upravičeno imeti za znanstveno disciplino ali pa morda še ni dočakala Althusserjevega epistemološkega reza in namesto znanstvenih spoznanj proizvaja ideološke kategorije. Ideološki konstrukti za razliko od znanstvenih konceptov namreč ne predstavljajo materialističnih, relativno ustreznih (v mejah danih okoliščin in dialektično spremenljivih) razlag o lastnostih predmeta določene znanosti ter tako omogočajo le prepoznavanje realnosti, ne pa tudi njenega spoznavanja – odkrivanja vzročno-posledičnih odnosov simptomov, ki jih prepoznavajo. Z aplikacijo koncepta epistemološkega reza na epistemološke prakse v psihologiji smo ugotovili, da psihologija trenutno sodi med predznanstvene teoretske prakse. Zanimalo nas je tudi, kaj to iz marksističnega vidika pomeni za njeno zmožnost delovati emancipatorno, torej za izkoreninjanje izkoriščanja človeka po človeku. Menimo, da njene idealistične razlage (kot nasprotje materialističnim) in nekoherentnost, ki omogoča samovoljne posege v teoretsko produkcijo, implicirajo neučinkovit politični boj delavskega razreda in s tem prispevajo k ohranjanju vladajoče manjšine na poziciji moči. Zaradi tega poudarjamo nujnost drugačnega pogleda na človeške subjektivne izkušnje, kot so misli ali čustva, ki bi jih razumel dialektičnomaterialistično (kot nenehno spreminjajoča se stanja, ki so neposredna posledica oziroma naša zaznava biokemijskih reakcij v telesu in se vzpostavljajo vzajemno z notranjimi (telesnimi) in zunanji (okoljskimi) materialnimi okoliščinami v določenem času) in bi temeljil na teoretskem antihumanizmu (stališču, da razen človekove nuje po tem, da se vključuje v produkcijske odnose z ostalimi ljudmi in okoljem, da si zagotovi vire preživetja, ne obstaja nobena »humanost«, h kateri bi ljudje stremeli). Prispevek naj bi služil predvsem kot opozorilo na nujnost identifikacije vprašljivih teoretskih predpostavk psihologije in vodilo za prihodnje raziskovanje.

PRIPRAVA IN VREDNOTENJE DRAŽLJAJEV ZA NALOGO PROSTEGA OPAZOVANJA – OSNOVNI REZULTATI MAGISTRSKE NALOGE

Anja Javorič^{1*} in Grega Repovš²

¹Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 16, 1000 Ljubljana, Slovenija

²Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija

*aj6660@student.uni-lj.si

Ključne besede: naturalistična paradigma, prosto opazovanje, fenomenologija, nevroznanost, doživljanje

Izvleček:

Raziskave s fMRI so psihologiji, nevroznanosti in kognitivni znanosti omogočile pomembna spoznanja o delovanju možganov. Najpogosteje uporabljajo (1) paradigme kognicije v mirovanju ali (2) paradigme z nalogami, ki imajo znatne pomanjkljivosti. Prve npr. časovno neopredeljivost procesov in mikroskanje, druge pa npr. umetno naravo in okrnjenost dražljajev.

Kot alternativa obstoječim paradigmam in njihovim pomanjkljivostim so v zadnjih dveh desetletjih v porastu t. i. naturalistične paradigme. To so paradigme, ki uporabljajo (čim bolj) naravne oz. vsakdanje dražljaje. Ti bolje ohranjajo kompleksnost in vzdržujejo pozornost udeležencev, hkrati pa z njimi uspešno vzbujamo različna doživljanja. Kljub obetavnosti naturalističnih paradigem in preprostosti uporabe za udeleženca pa je velik izziv oblikovanje oz. zajemanje naturalističnih dražljajev, ki med udeleženci zanesljivo vzbujajo tarčna doživljanja. Dodatno pa so mnoge lastnosti dražljajev neraziskane. Cilj naloge je bil ustvariti nabor naturalističnih dražljajev, tarčno vzbujati različna doživljanja – čustvo (strah), interocepco (dihanje, bitje srca) in senzorni občutek (skok v vodo) – in preveriti, kako skladno med udeleženci doživljanja vzbujamo. Ustvarili smo sedem približno dvominutnih izsekov filmov oz. posnetkov za vzbujanje tarčnih doživljanj. Doživljanje ob ogledu smo preverjali dvostopenjsko; z osmimi udeleženci smo izvedli mikrofenomenološke intervjuje, na podlagi teh ustvarili vprašalnik o doživljanju in ga uporabili na ločenem vzorcu 33 udeležencev. Preliminarni rezultati kažejo, da smo strah vzbujali v relativno visoki meri z nizko variabilnostjo med udeleženci, interoceptivne in senzorične občutke pa v nižji meri z visoko variabilnostjo. Rezultati osvetljujejo tudi pomembnost spremljanja časovnega razvoja procesov (npr. gnus so udeleženci na začetku posnetka povprečno doživljali nič/zelo malo, na koncu pa močno/zelo močno) in karakteristik dražljajev (poznanost posnetka in igralcev ter naklonjenost in izkušnje s prikazanimi aktivnostmi pri posnetkih skoka v vodo in dihanja). Izsledki raziskave nudijo boljši vpogled v doživljanje ob ogledu uporabljenih posnetkov. S tem pripomorejo k razvoju in uporabi naturalističnih paradigem v drugih raziskavah.

NARCISIZEM PRI VODJIH: VLOGA OSEBNOSTNIH DIMENZIJ PO MODELU VELIKIH PET

Anđela Končar^{1*} in Ana Arzenšek¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89211039@student.upr.si

Ključne besede: vodenje, osebnostne lastnosti, narcistična osebnostna motnja, model Velikih pet

Izvleček:

Prispevek obravnava temo vodenja, s poudarkom na povezavi med izraženostjo narcističnih osebnostnih potez in dimenzijami osebnosti po modelu Velikih pet (ekstravertnost, sprejemljivost, vestnost, nevroticizem in odprtost) pri posameznikih na vodstvenih položajih. Namen prispevka je predstaviti teoretične koncepte in razumeti, kako osebnostne poteze lahko sooblikujejo vodstveni slog in medosebne odnose v organizacijskem okolju. V nalogi je predstavljen pregled treh oblik narcizma: grandioznega, ranljivega in patološkega. Metoda dela temelji na sistematičnem pregledu znanstvene literature, objavljene v obdobju med letoma 2010 in 2025, z uporabo relevantnih podatkovnih baz: ScienceDirect, PubMed Central in Google Scholar. Pri iskanju so bile uporabljene ključne besede in njihove kombinacije, kot so narcissism, leadership, Big Five, narcissistic leadership ipd. Med vključitvene kriterije so sodili: časovna omejitev (2010–2025), recenziranost člankov, odprt dostop do celotnega besedila, angleški jezik ter vsebinska ustreznost glede na področje psihologije. Iz analize so bili izključeni prispevki, ki so obravnavali klinično diagnosticirano narcistično osebnostno motnjo (NPD) brez povezave z organizacijskim kontekstom, ter viri brez neposredne povezave z dimenzijami modela Velikih pet. Analiza izbranih študij je temeljila na kvalitativni analizi s poudarkom na povezavah med osebnostnimi potezami, izraženostjo narcističnih potez in vodstvenim vedenjem. Vodje z izraženimi narcističnimi potezami so pogosto ekstravertirani, karizmatični in družabni, kar jim omogoča večjo socialno prepoznavnost. Grandiozni narcizem je povezan z visoko ekstravertnostjo in čustveno stabilnostjo, a nizko sprejemljivostjo. Nasprotno pa je ranljivi narcizem povezan z višjim nevroticizmom in čustveno občutljivostjo, kar vodi v manj stabilne in manj učinkovite vodstvene pristope. Te ugotovitve prispevajo k boljšemu razumevanju psihološkega profila vodij.

POSTAVLJANJE CILJEV IN SUBJEKTIVNO BLAGOSTANJE OD MLADOSTNIŠTVA DO POZNE ODRASLOSTI

Lara Krajnc^{1*}, Vesna Jug¹ in Tjaša Ogrizek¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*krajnclara50@gmail.com

Ključne besede: postavljanje ciljev, blagostanje, mladostništvo, srednja odraslost, pozna odraslost

Izvleček:

Postavljanje ciljev je pomemben psihološki proces, ki vpliva na posameznikovo subjektivno blagostanje skozi celotno življenjsko obdobje. V dosedanjih raziskavah so preučevali pozitiven vpliv doseganja ene vrste cilja, pri čemer so se osredotočali samo na eno razvojno obdobje. S tem se zanemarljivo poziti ven vpliv postavljanja ciljev na subjektivno blagostanje skozi celotno življenjsko dobo. Namen tega prispevka je preučiti povezavo med postavljanjem različnih vrst ciljev in subjektivnim blagostanjem posameznika od mladostništva do pozne odraslosti. Poudarek je na različnih vrstah ciljev – kratkotrajnih, dolgotrajnih, notranjih, zunanjih, osebnih in kariernih. Iskanje člankov je potekalo na prosto dostopnih bazah PubMed, ScienceDirect, APA in SAGE Journals, z uporabo ključnih besed goal, goal-setting, well-being, adolescence in adulthood. Leto iskanja je bilo omejeno od leta 2014 do leta 2024. Pridobili smo skupno 9132 člankov, po izločitvi dvojnikov, metaanaliz, knjig in komentarjev in mnenj člankov smo obdržali 27 znanstvenih člankov. Rezultati kažejo, da je postavljanje ciljev v mladostništvu pogosto povezano z oblikovanjem identitete in načrtovanjem prihodnosti, v zgodnji odraslosti so v ospredju karierni in osebni razvojni cilji, v srednji odraslosti posamezniki usklajujejo kariero, družino in osebne cilje, v pozni odraslosti pa imajo prednost cilji, povezani z zdravjem in kakovostjo življenja. Postavljanje in doseganje ciljev spodbuja zadovoljstvo z življenjem in subjektivno blagostanje, vendar obstajajo tudi možni negativni učinki, kot sta stres in tesnoba ob nedoseganju cilja. Razumevanje te dinamike v različnih življenjskih obdobjih lahko prispeva k razvoju strategij za optimizacijo postavljanja ciljev in izboljšuje subjektivno blagostanje skozi celotno življenjsko dobo.

OBČUTEK SREČE IN KAKOVOST SOCIALNIH ODNOSOV

**Karmen Kravanja^{1*}, Špela Markočič¹, Katarina Marjanovič¹
in Maja Smrdu¹**

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89242025@student.upr.si

Ključne besede: sreča, odnosi, poglobljenost, podpora, konflikt

Izvleček:

Najdlje trajajoča longitudinalna Harvardska študija razvoja odraslih je pokazala, da je kakovost socialnih odnosov največji napovedni dejavnik subjektivnega občutka sreče. Zaradi teh ugotovitev smo se pri raziskovanju občutka sreče osredotočili na vidik socialnih odnosov. Na podlagi literature smo si postavili štiri hipoteze. Pričakovali smo, da bo splošen občutek sreče višji pri tistih udeležencih, ki imajo bolj poglobljen ali bolj podporen odnos s pomembnim drugim, in nižji pri tistih, ki imajo bolj konflikten odnos s pomembnim drugim, in da bo povprečen splošen občutek sreče najnižji pri udeležencih, starih med petintrideset in petdeset let glede na ostale. Z uporabo priložnostnega vzorčenja smo pridobili vzorec štiridesetih udeležencev (MIN = 20 let, MAKS = 72 let, Me = 35 let), pri čemer je polovica starih med sedemindvajset (Q1 = 26,8 leta) in štiriinpetdeset let (Q3 = 54,3 leta), četrtna manj kot sedemindvajset let in četrtna več kot štiriinpetdeset let. Udeleženci so rešili vprašalnika preko spletne platforme 1ka ali z metodo papir-svinčnik. V vprašalniku smo uporabili Oxfordov vprašalnik sreče OHQ (ang. Oxford Happiness Questionnaire) in vprašalnik o kakovosti odnosov QRI (ang. Quality of Relationships Inventory), ki zajema podlestvice poglobljenost odnosa (ang. Depth), podpora (ang. Support) in konflikt (ang. Conflict). Za statistično analizo podatkov smo uporabili program Jamovi, za izračun korelacij med rezultati OHQ in rezultati podlestitv QRI pa smo uporabili Spearmanov korelacijski koeficient. Ugotovili smo, da obstaja statistično značilna zmerina pozitivna korelacija ($r_s = 0,339$, $p < 0,05$) med rezultatom OHQ in podlestvico podpora na QRI. To pomeni, da je višje ocenjena stopnja občutka podpore od pomembnega drugega povezana z višjim ocenjenim občutkom sreče. Za ostali dve podlestvici nismo ugotovili statistično značilne povezave. Povprečen občutek sreče ni bil najnižji pri pričakovanem starostnem razponu. Glavna omejitev, zaradi katere je potrebna previdnost pri posploševanju rezultatov, je, da smo pridobili premajhno in neenakomerno zastopano število udeležencev in nismo dosegli osemdesetodstotne statistične moči. Ta nam bi zagotovila dovolj visoko verjetnost, da bi zaznali povezanost med spremenljivkama, če ta obstaja.

POZNAVANJE, POGOSTOST UPORABE IN STALIŠČA DO IGRIFIKACIJE MED UČITELJI

**Eva Krebl^{1*}, Julija Pavlin¹, Vlasta Novak Zabukovec¹
in Nežka Sajinčič¹**

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*evakrebl@gmail.com

Ključne besede: igrifikacija, učitelji, izobraževalno okolje, igralni mehanizmi

Izvleček:

Igrifikacijo lahko v zadnjih letih najdemo na skoraj vseh področjih življenja, izobraževanje ni izjema. Igrifikacija je pristop, pri katerem igri podobne elemente vključimo v neigralne situacije, z željo, da bi spodbudili angažiranost, motivacijo in sodelovanje. Pri igrifikaciji uporabljamo različne nagrajevalne sisteme, ki so najpogostejše v obliki točk, lestvic in raznih značk. Raziskave kažejo, da uporaba igrifikacije v izobraževalnem okolju prispeva k zabavnejšemu učenju, kar prispeva tudi k višji učni uspešnosti učencev. V raziskavi smo si zastavili tri raziskovalna vprašanja, osredotočena na povezavo med učiteljevimi izkušnjami z igrifikacijo, njegovo starostjo ter osebnostnimi značilnostmi. Preučevali smo, kako sta starost učitelja in izobraževalna raven, na kateri poučuje, povezani z uporabo igrifikacije pri pouku. Podatke smo zbrali s pomočjo spletnega vprašalnika, ki je bil posredovan osnovnim in srednjim šolam po Sloveniji. V raziskavi so sodelovali 104 učitelji (77 žensk, 27 moških) različnih starosti, delovnih izkušenj in izobraževalnih področij. Uporabili smo skrajšan vprašalnik o igrifikaciji v izobraževanju, s katerim smo preverjali znanje učiteljev o konceptu igrifikacije in njihov odnos do le-te, katere vrste igrifikacije že uporabljajo in verjetnost uporabe igralnih mehanizmov. Podatki so bili analizirani s statističnimi orodji v RStudiu. Ugotovili smo, da večina učiteljev igrifikacije sicer ne razume natančno, vendar jo kljub temu prepoznava kot učinkovito orodje za spodbujanje motivacije pri učencih. Njena uporaba je pogostejša v osnovnih kot v srednjih šolah. Starost učiteljev pa ni povezana z verjetnostjo uporabe igrifikacije pri pouku. Rezultati raziskave tako kažejo, da med učitelji obstaja pripravljenost za uporabo igrifikacije kljub omejenemu poznavanju njenih načel, kar je dobro izhodišče za pripravo strokovnih usposabljanj in podpornih gradiv. V praksi to pomeni, da bi lahko s ciljnimi izobraževalnimi vsebinami in konkretnimi primeri uporabe okrepili kompetence učiteljev na tem področju ter spodbudili bolj sistematično vključevanje igrifikacije v poučevanje – zlasti v srednjih šolah, kjer se ta pristop za zdaj uporablja redkeje.

MOTNJA SEPARACIJSKE ANKSIOZNOSTI IN POMEN VARNE NAVEZANOSTI V OTROŠTVU

Manca Lampič Leskošek^{1*} in Tina Tinkara Peternelj¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89242025@student.upr.si

Ključne besede: separacijska anksioznost, motnja separacijske anksioznosti, navezanost, varna navezanost, otroštvo

Izvleček:

Separacijska anksioznost je v zgodnjem otroštvu povsem normativna tesnoba, ki jo povzroči ločitev od primarnih skrbnikov oziroma domačega okolja. Običajno se pojavi okoli osmega meseca starosti in vrh doseže med desetim in osemnajstim mesecem, saj v tem obdobju otrok še ne razume koncepta trajnosti objekta in zato ločitev od primarnega skrbnika doživlja kot tesnoba. Separacijska anksioznost se običajno zmanjša in odpravi do drugega leta starosti ter dolgoročno ne vpliva na otroka. Kadar pa se nadaljuje in pri tem ovira otrokov razvoj, govorimo o klinični motnji separacijske anksioznosti. Motnja separacijske anksioznosti je za starost po petem letu neznačilna tesnoba, ki vključuje pretirano zaskrbljenost ter strah pred tem, da se bo med ločitvijo od enega ali obeh staršev otroku ali staršem zgodilo kaj nevarnega. Pri tem pomembno ovira čustveno, socialno in kognitivno funkcioniranje otroka ter omejuje njegovo samostojnost v raziskovanju in razvijanju avtonomnosti. Naš glavni cilj je bil poglobljeno raziskati motnjo separacijske anksioznosti, vključno z njenimi simptomi in biološkim ozadjem. Zanimalo nas je, kakšno vlogo ima primaren skrbnik in kakšen je pomen varne navezanosti pri preprečevanju razvoja motnje separacijske anksioznosti v otroštvu. V pregled znanstvene in strokovne literature smo vključili vire, pridobljene iz podatkovnih baz PubMed, Google Scholar, ScienceDirect, dLib.si in COBISS, pri čemer smo si v iskalnem nizu pomagali z naslednjimi ključnimi besedami, in sicer Separation anxiety disorder AND secure attachment AND childhood, motnja separacijske anksioznosti, navezanost. Ugotovili smo, da varna navezanost, ki se oblikuje prek občutljivih in odzivnih staršev, pomeni varovalni dejavnik pri razvoju motnje separacijske anksioznosti, medtem ko na drugi strani negotova navezanost in odsotnost primarnega skrbnika (npr. razveza staršev, smrt starša, zgodnja zaposlitev mame po porodu) povečujeta tveganje za njen razvoj. Zaključki poudarjajo pomen zgodnje varne navezanosti in vloge staršev kot varne baze, ki omogoča samostojnost in postopno ločevanje otroka od svojih primarnih skrbnikov oziroma domačega okolja brez anksioznosti.

JEZIK IN MOŽGANI: PREGLED NEVROPLASTIČNOSTI, AKTIVACIJE MOŽGANOV IN KOGNICIJE

Jovana Lukić^{1*} in Tina Tinkara Peternejl¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89242075@student.upr.si

Glavne besede: nevroplastičnost, možgani, dvojezičnost, aktivacija možganov, siva snov

Izvleček:

Namen tega pregleda je bil preučiti vpliv pridobivanja, prepoznavanja in obdelave jezika na kognitivni razvoj in zdravje možganov ter osvetliti vlogo nevroplastičnosti in možganske aktivnosti. Glavni cilj je bil sintetizirati obstoječe ugotovitve ter opredeliti raziskovalne vrzeli v razumevanju učinkov učenja jezikov na človeške možgane. Pregled literature je temeljil na podatkovni zbirki PubMed, kjer so bila izvedena štiri iskanja z uporabo ključnih besed: nevroplastičnost in jezik, aktivacija možganov in učenje jezika, dvojezični možgani in jezikovne poti. Uporabljeni so bili naslednji vključitveni kriteriji: časovni okvir objav med letoma 1994 in 2024, dostopnost celotnega besedila, raziskave, izvedene na ljudeh, in osredotočenost na klinične študije. Izključene so bile študije, ki niso ustrezale tem merilom. Pri izbiri in vrednotenju literature je bil uporabljen kontrolni seznam PRISMA. Ugotovitve kažejo, da učenje jezika in dvojezičnost povzročata pomembne nevroplastične spremembe v možganih. V ospredju sta spremembi v Brocovem in Wernickejevem območju ter v povezavah bele snovi, kot sta inferiorni in superiorni longitudinalni fascikel. Študije so pokazale tudi koristi različnih intervencij, kot sta skupinsko petje in tDCS, pri rehabilitaciji jezikovnih sposobnosti. Zaključimo lahko, da jezik oblikuje možgane tako funkcionalno kot strukturno. Vpliv jezikovne izpostavljenosti se odraža v večji kortikalni debelini, povečani povezljivosti med regijami in izboljšanih kognitivnih funkcijah, tudi v starosti. Prihodnje raziskave naj podrobneje preučijo vpliv začetne starosti učenja, intenzivnosti uporabe jezika ter socialno-kulturnih dejavnikov na možganske prilagoditve. Poseben poudarek naj bo tudi na povezavi med večjezičnostjo in kognitivno rezervo, saj obstajajo obetavni dokazi o zaščitnem učinku na starostno pogojeno kognitivno upadanje. Boljša metodološka raznolikost in vključenost različnih populacij bosta ključna za razvoj celostnega razumevanja jezika kot dejavnika kognitivnega zdravja skozi življenjski cikel.

POVEZAVA MED NAVEZANOSTJO IN SAMOUČINKOVITOSTJO PRI MLADOSTNIKI

Katarina Marjanović¹* in Vesna Jug¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*katarina.m191@gmail.com

Ključne besede: navezanost, samoučinkovitost, mladostništvo

Izvleček:

V obdobju mladostništva posamezniki doživljajo številne in medsebojno prepletene spremembe na telesnem, čustvenem, kognitivnem in socialnem področju. Na kognitivni ravni večina doseže stopnjo formalno-logičnih miselnih operacij, kar omogoča abstraktno mišljenje, logično sklepanje in sistematično reševanje problemov. Te kognitivne spremembe prispevajo k oblikovanju osebne identitete, ki pomeni eno izmed razvojnih nalog mladostniškega obdobja. Mladostniki si prizadevajo vzpostaviti jasno in notranje skladno samopodobo v okviru družbenih pričakovanj in vlog, kar vpliva tudi na njihov odnos do šolskih obveznosti. Na področju izobraževanja tako razvijajo prepričanja o svojih sposobnostih, pri čemer ima ključno vlogo akademska samoučinkovitost, ki je posameznikova presoja o lastni zmožnosti uspešnega in učinkovitega spoprijemanja z učnimi izzivi. Pomemben ostaja tudi odnos s starši, saj je navezanost nanje trajna čustvena vez, ki se oblikuje že v zgodnjem otroštvu in vztraja skozi vse življenje. Ta vez mladostniku zagotavlja občutek varnosti in podpore, kar je ključno za njegov čustveni in socialni razvoj. Namen in cilj pregleda literature sta bila odkriti in razumeti povezavo med navezanostjo in samoučinkovitostjo pri mladostnikih. Sistematično iskanje literature je potekalo v marcu 2024 v podatkovnih bazah SAGE, ERIC, ScienceDirect in ResearchGate. S pregledom raziskav zadnjih desetih let (od leta 2014) smo želeli ugotoviti in razumeti povezavo med navezanostjo in samoučinkovitostjo pri mladostnikih. V pregled smo vključili študije, ki so proučevale povezavo med navezanostjo in samoučinkovitostjo pri mladostnikih, izključili pa smo dela, ki so razlagala omenjeno povezavo študentov ali odraslih. Ugotovili smo, da je varna navezanost pozitivno povezana s samoučinkovitostjo, negotova navezanost pa negativno povezana s samoučinkovitostjo. Nekatere raziskave so pokazale, da sta navezanost in samoučinkovitost povezani tudi z drugimi konstrukti, kot so: metakognitivne veščine, testna tesnoba (ang. test anxiety), upanje, strategije spoprijemanja in zadovoljstvo z življenjem. Pomen ugotovitev je v razumevanju pomembnosti navezanosti in njene povezanosti z mladostnikovim življenjem in njegovim udejstvovanjem v socialnih, akademskih in čustvenih vidikih odrasčanja.

SAMOUČINKOVITOST: TEORETIČNI TEMELJI, ŽIVLJENJSKI IZIDI IN MOŽNOSTI RAZVOJA

Katarina Marjanović¹* in Katarina Kocbek¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*katarina.m191@gmail.com

Glavne besede: samoučinkovitost, teorije, izidi, razvoj

Izvod:

Samoučinkovitost (ang. self-efficacy) je psihološki konstrukt, ki označuje posameznikovo prepričanje o lastnih zmogljivostih, da uspešno opravi neko nalogo, doseže cilj ali se spopade z izzivom. Namen prispevka je pregled literature, s katero želimo podati informacijo o tem, kaj je samoučinkovitost, kako je z različnimi teorijami opredeljena, kako se povezuje z raznimi izidi v življenju, kako se spreminja in kakšne so njene posebnosti. Poseben poudarek namenimo možnosti in načinom razvoja samoučinkovitosti. Iskanje literature je potekalo v maju 2025. Za iskanje literature smo uporabili podatkovne baze PubMed, ScienceDirect, SAGE in ResearchGate, v končno analizo pa je bilo vključenih 48 virov. Ugotovili smo, da se samoučinkovitost povezuje s posameznikovo sposobnostjo učinkovitega delovanja in kompetentnega spoprijemanja z izzivi, pa tudi z njegovo motivacijo za ukrepanje in vztrajnostjo pri soočanju s težavami. Prav tako se povezuje s posameznikovim delovanjem na akademskem področju, izbiro poklica, odnosom do dela in delovno uspešnostjo. Glavne teorije samoučinkovitosti temeljijo na Bandurovi socialno-kognitivni teoriji in se v pedagoškem ter psihološkem kontekstu nadgrajujejo s teorijo samoregulacije učenja, teorijo načrtovanega vedenja, teorijami motivacije, pozitivno psihologijo in ekološkimi pristopi, ki izpostavljajo vpliv socialnega in kulturnega okolja. Na spreminjanje samoučinkovitosti vplivajo življenjske izkušnje, okolje, razvojna obdobja in povratne informacije iz okolja. Samoučinkovitost je specifična glede na nalogo oz. situacijo, saj ne gre za splošno prepričanje o posameznikovih zmogljivostih, ampak za zaupanje v sposobnost izvedbe točno določene naloge v določenih okoliščinah, hkrati je povezana tudi s čustvi in emocionalnim odzivanjem. Kot veščina je dinamična in spremenljiva, saj se spreminja z izkušnjami, povratnimi informacijami in različnimi življenjskimi okoliščinami. Zaključimo lahko, da obstajajo različni načini razvoja samoučinkovitosti. Osredotočili smo se na strukturirane izkušnje (ang. mastery experiences), posredne izkušnje prek modeliranja (ang. vicarious experiences), kakovostno povratno informacijo in regulacijo fiziološkega in čustvenega stanja. Ugotovili smo, da je razvoj samoučinkovitosti kompleksen proces, ki zahteva nadaljnje empirične in teoretične raziskave.

PRIMERJAVA ZAZNANEGA STRESA IN NEGATIVNE EMOCIONALNOSTI PRI MLADIH PRED IN MED PANDEMIJO COVIDA-19 TER PO NJEJ

Lara Markl Vičič^{1*} in Mateja Markl²

¹Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija

²Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*marklvicic.lara@gmail.com

Ključne besede: pandemija covid-19, stres, negativna emocionalnost, mladi, duševno zdravje

Izvleček:

Pandemija covid-19 je prinesla dolgotrajno socialno izolacijo, negotovost ter spremembe v izobraževalnem procesu, kar je močno vplivalo na duševno zdravje mladih, ki so posebej občutljivi na okoljske in psihosocialne stresorje. Med ključnimi psihološkimi odzivi sta pogosto izražena stres in negativna emocionalnost, ki vključuje občutke tesnobe, žalosti, razdražljivosti in napetosti. Dolgotrajna izpostavljenost stresu in negativnim čustvom lahko pomembno prispeva k razvoju duševnih motenj, kot so depresija, anksioznost in izgorelost. Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšen učinek imajo izredne razmere, kot je pandemija covid-19, na doživljanje negativnih emocij in stresa med mladimi. Na podlagi obstoječe znanstvene literature smo zastavili hipotezi, da mladi po pandemiji doživljajo več stresa in negativnih emocij kot pred in med pandemijo covid-19. Podatki so bili zbrani med letoma 2016 in 2025, med 330 študenti psihologije UM, ki so rešili vprašalnik zaznanega stresa PSS in vprašalnik pozitivne in negativne emocionalnosti PANAS. Statistično analizo smo izvedli na parnih primerjavah med generacijami; pred in med pandemijo, pred pandemijo in po njej ter med pandemijo in po njej. Rezultati so pokazali statistično značilne razlike po pandemiji v primerjavi s študenti pred pandemijo ($p_{\text{stres}} = 0,01$; $p_{n.e.} = 0,08$). V povprečju so študenti po pandemiji poročali o višjih ravneh stresa ($M_{\text{stres}} = 23,93$) in pogostejšem doživljanju negativnih emocij ($M_{n.e.} = 29,26$) kot študenti pred ($M_{\text{stres}} = 20,45$; $M_{n.e.} = 26,49$) in med ($M_{\text{stres}} = 19,72$; $M_{n.e.} = 28,70$) pandemijo. Povišana stres in negativna emocionalnost po pandemiji kaže, da se posledice dolgotrajnih kriznih razmer ne končajo z odpravo zunanjih omejitev, temveč se odražajo z zamikom, ko posamezniki občutijo psihološko breme preteklih izkušenj. To lahko povečuje tveganje za razvoj duševnih motenj, predvsem anksioznih in depresivnih stanj, kar potrjuje tudi porast težav med mladimi po pandemiji. Zato je nujna stalna skrb za duševno zdravje mladih z razvojem preventivnih programov, zgodnjim prepoznavanjem težav ter večjo dostopnostjo do psihološke pomoči. Omejitve raziskave so vezane na nereprezentativnost in majhnost vzorca ter omejitve vključenih merjenih spremenljivk.

PRIMERJAVA MOŽGANSKE AKTIVNOSTI OB OPAZOVANJU SLIK, KI VZBUJAJO GNUS IN STRAH

**Neja Markl Vičič^{1*}, Tisa Hodnik¹, Nina Robar¹, Teja Štrempfel²,
Tina Tinkara Peternej¹, Tjaša Ogrizek¹ in Jakob Sajovic¹**

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

²Fakulteta za informacijske študije v Novem mestu,
Ljubljanska cesta 31a, 8000 Novo mesto, Slovenija

*89201143@student.upr.si

Ključne besede: elektroencefalografija, ERP, čustva, gnus, strah

Izvleček:

Strah in gnus sta neprijetni čustvi, pri čemer strah sproži hitre obrambne odzive, gnus pa počasnejše in bolj premišljene mehanizme. Namen raziskave je bil preučiti možgansko aktivnost ob opazovanju slik, ki vzbujajo ti čustvi, z uporabo elektroencefalografije (EEG). Sodelovalo je 50 udeležencev, ki so podali obveščeno soglasje. Ogledali so si 75 slik iz treh čustvenih kategorij (strah, gnus, nevtrarno), prikazanih v naključnem zaporedju po pet sekund. Iz EEG signalov smo za vsakega udeleženca izločili z dogodkom povezane potenciale (ERP), od 200 ms pred dražljajem in do 1000 ms po njem. Pričakovali smo razlike v amplitudi srednjih (P2, N2) in poznih (P3) komponent ERP med vsemi čustvenimi pogoji. Predvideli smo večji vpliv gnusa kot strahu, zaradi večje kompleksnosti odziva, značilnega za gnus. Prav tako smo pričakovali razlike med levimi, centralnimi in desnimi regijami interesa (ROI), saj so neprijetna čustva povezana z močnejšo aktivacijo desne hemisfere. Izvedli smo tri teste ANOVA za vsako komponento ERP in primerjali dva faktorja, čustvo in ROI. Rezultati so pokazali višjo amplitudo P2 in P3 pri gnusu kot pri strahu ($FP2(2, 98) = 3,572, p = 0,032$; $FP3(2, 98) = 44,668, p < 0,001$), pri N2 pa nismo zaznali značilnih razlik ($FN2(2, 98) = 1,118, p = 0,331$). Pri komponenti P3 smo zaznali značilne razlike med nevtralnimi in čustva vzbujajočimi dražljaji ($\Delta(\text{strah-nevtrarno}) = 1,414, p < 0,001$; $\Delta(\text{gnus-nevtrarno}) = 1,944, p < 0,001$) ter med ROI ($FROI(2, 98) = 11,722, p < 0,001$), pri čemer smo zaznali lateralizacijo možganske aktivnosti nad desno hemisfero. Rezultati se skladajo z razlikami v možganski aktivnosti ob procesiranju dražljajev, ki vzbujajo strah in gnus. Višje amplitude P2 in P3 pri gnusu kažejo na kompleksnejši odziv kot pri strahu, lateralizacija pa potrjuje vlogo desne hemisfere pri obdelavi neprijetnih čustev. Te razlike v možganski aktivnosti odražajo različno vlogo obeh čustev pri usmerjanju vedenja.

PSIHODINAMSKA IN KOGNITIVNO-VEDENJSKA TERAPIJA MEJNE OSEBNOSTNE MOTNJE

Špela Markočič^{1*} in Maja Smrdu¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89242033@student.upr.si

Ključne besede: mejna osebnostna motnja, na transfer usmerjena terapija, na mentalizaciji temelječa terapija, dialektična vedenjska terapija, na sheme usmerjena terapija

Izvleček:

Za mejno osebnostno motnjo so značilni impulzivno vedenje, nepredvidljivo razpoloženje, čustveni izbruhi in težave pri obvladovanju vedenja. Pogoste so težave z identiteto, občutek praznine in nestabilni medosebni odnosi, pojavlja pa se tudi samomorilno vedenje. Zdravljenje te motnje je večinoma usmerjeno v psihodinamsko in kognitivno-vedenjsko psihoterapijo. Namen prispevka je na mejno osebnostno motnjo pogledati iz zornega kota psihodinamske in kognitivno-vedenjske paradigme ter raziskati glavne oblike psihoterapevtske obravnave mejne osebnostne motnje, ki izhajajo iz psihodinamske in kognitivno-vedenjske terapije. Psihodinamska psihoterapija si pri zdravljenju mejne osebnostne motnje prizadeva razrešiti identitetno difuzijo in primitivne obrambne mehanizme, kar vodi k stabilnejši identiteti. Kognitivno-vedenjska terapija združuje dva pristopa: vedenjsko terapijo, ki se osredotoča na spreminjanje vedenja, in kognitivno terapijo, ki prepoznava in spreminja disfunkcionalne miselne sheme. V pregled literature smo vključili 26 virov, ki smo jih pridobili junija 2024 preko baz ScienceDirect, PubMed, Google Scholar, Wiley in COBISS+. Po pregledu literature smo izluščili štiri glavne pristope znotraj kognitivno-vedenjske in psihodinamske terapevtske paradigme. Med najpogostejše uporabljenimi pristopi psihodinamske psihoterapije sta na transfer usmerjena terapija, ki se osredotoča na analizo transferja med klientom in terapevtom, in na mentalizaciji temelječa terapija, ki poudarja izboljšanje sposobnosti mentalizacije, ki je pri mejni osebnostni motnji pogosto motena, in s tem pomaga klientom razumeti lastna in tuja duševna stanja. Med kognitivno-vedenjskimi pristopi prevladujeta dialektična vedenjska terapija in na sheme usmerjena terapija. Dialektična vedenjska terapija temelji na čuječnosti in učenju novih veščin, s čimer zmanjšuje čustveno disregulacijo in neprilagojeno vedenje. Na sheme usmerjena terapija klientom pomaga prepoznati in spremeniti zgodnje neprilagojene sheme, hkrati pa izboljšuje sposobnost navezovanja na druge. Uporablja tehnike, kot sta kognitivno prestrukturiranje in omejeno ponovno starševstvo, pri katerem terapevt klientu omogoči izkušnjo zadovoljevanja osnovnih čustvenih potreb na način, da predstavlja starševsko figuro. Vsaka od omenjenih terapij se osredotoča na različne vidike funkcioniranja, kar nakazuje na potrebo po prilagojenem pristopu glede na potrebe posameznika.

3,4-METILENDIOKSIMETAMFETAMIN KOT DOPOLNILO PRI ZDRAVLJENJU POSTTRAUMATSKE STRESNE MOTNJE

Špela Možgan Nose^{1*}, Maksi Pavšek¹, Tina Hajdinjak¹,
Tadej Čermelj¹, Ana Mari Koren¹, Urška Dunaj¹ in Jakob Sajovic¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*spela.nose29@gmail.com

Ključne besede: 3,4-metilendioksimetamfetamin, MDMA, psihoterapija, posttravmatska stresna motnja, PTSM

Izvleček:

S pregledom literature smo želeli opisati in povzeti izsledke znanstvenih študij, ki obravnavajo zdravljenje simptomov posttravmatske stresne motnje (PTSM) s 3,4-metilendioksimetamfetaminom (MDMA) kot dopolnilnim zdravljenjem PTSM poleg psihoterapije, in sicer pri osebah, ki se niso odzivale na standardne oblike zdravljenja. Cilja našega pregleda literature sta bila analiza in pregled obstoječe literature ter natančnejši pregled petih izmed obstoječih znanstvenih člankov, ki so bili glede na zastavljene kriterije najprimernejši. S tem smo želeli odgovoriti na raziskovalno vprašanje, kako MDMA učinkuje na osebe s PTSM. V pregled smo vključili empirične članke, ki so izvirno v angleškem jeziku ter so neposredno odgovarjali na naše raziskovalno vprašanje o delovanju MDMA kot dopolnilne terapije pri zdravljenju PTSM. Kot vire informacij smo uporabili podatkovni bazi Google Scholar in PubMed, do katerih smo nazadnje dostopali 19. novembra 2024. Pri oceni tveganja pristranosti v študijah smo uporabili Revised Cochrane risk-of-bias tool for randomized trials (RoB 2) ter metodo kritične presoje vzorca, rezultatov, poročanja in metodologije študij. Sintezo rezultatov smo prikazali s tabelama, v katerih so za vseh pet študij navedeni ključni podatki o raziskavi (število eksperimentalnih in kontrolnih skupin, velikost vzorca, starost udeležencev) ter njene ključne ugotovitve (ocena učinka, natančnost ocene učinka, poročani neželeni učinki pri psihoterapiji z MDMA). Pregledane študije so vključevale od 12 do 90 udeležencev, njihove glavne ugotovitve pa so bile, da je MDMA lahko varna učinkovina (brez dolgotrajnih neželenih stranskih učinkov) in (pri polnem odmerku – vsaj 120 mg) učinkovito dopolnilo pri zdravljenju PTSM. Poleg nizkega števila vključenih člankov omejitve zajemajo še majhne in raznolike vzorce ter prepoznavanje skupin udeležencev kljub slepemu dizajnu, kar povečuje tveganje pristranosti pri poročanju učinkov MDMA terapije. Za prihodnje raziskovanje obravnavanega področja se priporoča testiranje različnih odmerkov MDMA za natančnejšo določitev optimalnega terapevtskega odmerka ter uporaba večjih in bolj reprezentativnih vzorcev.

MED GRANDIOZNOSTJO IN RANLJIVOSTJO: POGLED NA NARCISISTIČNO OSEBNOSTNO MOTNJO

Ajda Oražem^{1*} in Matej Kravos¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*ajdaorazem@gmail.com

Ključne besede: narcisistična osebnostna motnja (NOM), grandioznost, ranljivost, odnosi

Izvleček:

Narcistična osebnostna motnja (NOM) je ena izmed najbolj kompleksnih in pogosto napačno razumljenih osebnostnih motenj, za katero so značilni izrazita potreba po občudovanju, grandiozen občutek lastne pomembnosti ter pomanjkanje empatije, kar bistveno vpliva na kakovost medosebnih odnosov. Glavni cilj naloge je bil raziskati, kako se posamezniki z NOM vključujejo v različne socialne kontekste ter kako njihove značilnosti vplivajo na druge. Analiza je zajemala preučevanje vključevanja posameznikov z NOM v romantične odnose, družinske dinamike, spolnost in poklicno okolje, s poudarkom na razlikah med grandioznim in ranljivim podtipom. Uporabljen je bil kvalitativni pregled literature. Skupno je bilo analiziranih 30 virov (znanstveni članki in strokovne knjige) iz obdobja 2010–2024, pridobljenih preko baz Google Scholar, AJP (American Journal of Psychiatry), APA, PubMed, Springer in Wiley. Uporabljeni iskalni izrazi so vključevali: narcissistic personality disorder, narcissistic personality disorder AND relationship OR partner OR intimate violence OR emotional abuse, narcissistic OR personality OR disorder, narcissistic abuse, narcissistic personality disorder AND abuse, NPD and abuse and relationship, narcissism AND abuse AND relationship. Iz zbranih člankov in knjig smo poiskali pomembne informacije, jih razvrstili po temah in jih povezali v strnjeno predstavitev glavnih teorij, raziskav in terapevtskih pristopov. Ker na temo podtipov NOM in odnosov ni veliko empiričnih raziskav, smo se osredotočili predvsem na združevanje in povzemanje že obstoječega znanja. Posamezniki z NOM v odnose pogosto vstopajo na načine, ki vodijo v manipulacijo, čustveno nestabilnost in napetosti. Podtipa se razlikujeta v vedenju, odzivih na zavrnitev, potrebi po potrditvi ter načinu izražanja ranljivosti ali agresije. Te razlike so pomembne za razumevanje medosebne dinamike in lahko služijo kot podlaga za premislek o bolj prilagojenih pristopih obravnave. Simptomi, zlasti ranljivega podtipa, so pogosto spregledani, zato je pomembno njihovo zgodnje prepoznavanje tako pri strokovnjakih na področju duševnega zdravja kot tudi bližnjih, ki so v neposrednem stiku z osebo. Povečanje ozaveščenosti o teh vzorcih lahko pripomore k hitrejši intervenciji in zmanjšanju negativnih posledic za odnose.

VLOGA PREZASEDENOSTI ZAPOROV PRI DUŠEVNEM ZDRAVJU IN SAMOMORILNEM VEDENJU ZAPRTIH OSEB

Nika Pilar^{1*} in Meta Lavrič²

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Titov trg 4, 6000 Koper, Slovenija

²Slovenski center za preprečevanje samomora, UP IAM, Muzejski trg 2, 6000 Koper, Slovenija

*nika.pilar@gmail.com

Ključne besede: prezasedenost, zapori, samomorilnost, duševno, zdravje

Izvleček:

Vsi zapori so za zaprte osebe vir deprivacije, vendar se zapori med seboj razlikujejo, odvisno od kapacitet, števila osebja in režima v zaporu. Problematika prezasedenosti ostaja težava večine zaporov po vsem svetu že vrsto let. Poleg samega pomanjkanja prostora in zasebnosti zaprtih oseb prezasedenost vpliva na možnosti dela, raznolikost dejavnosti in zmanjšan dostop do zdravstvenih storitev. V obliki narativnega pregleda literature smo želeli ugotoviti, kako prezasedenost zaporov vpliva na duševno zdravje in samomorilno vedenje zaprtih oseb. Članke, vključene v pregled, smo pridobili iz baz Google Scholar, PubMed in Scopus. V pregled je bilo vključenih 11 študij, vključili smo študije v angleškem jeziku, objavljene po letu 2000, ki so bile prosto dostopne oziroma dostopne preko urejenega dostopa univerze. Pomanjkanje prostora, s tem povzročeni stres in medosebni konflikti vplivajo na poslabšanje duševnega in telesnega zdravja pri večini zaprtih oseb. Veliko zaprtih oseb kljub fizični bližini drugih poroča o občutkih osamljenosti. Pojavi se več ruminacije, depresivnega razpoloženja, brezupa, prepirov, razdražljivosti ter nasilja. Poslabšanje telesnega zdravja se kaže predvsem v izgubi telesne teže, nalezljivih boleznih, glavobolih, težavah z želodcem, nespečnosti itd. Zaradi pomanjkanja specializiranih ustanov, osebja in postelj pa večina zaprtih oseb nima dostopa do zdravstvene oskrbe. Raziskave, ki so preučevale, ali prezasedenost zaporov neposredno vpliva na samomorilno vedenje zaprtih oseb, si med seboj niso popolnoma skladne. Nekatere študije poudarjajo, da stres, ki ga povzroča gneča v zaporih, in spremljajoče razmere (razpoložljiva sredstva, prostor, osebje) otežujejo prilagajanje na zaporniško življenje, kar pa lahko poveča možnost samopoškodovalnega in samomorilnega vedenja. Spet druge študije pa ugotavljajo, da je prezasedenost zaporov negativno povezana s samomorilnim vedenjem in deluje kot varovalni dejavnik, saj zaprtim osebam onemogoči zasebnost in s tem priložnost za samomorilno vedenje. Pregled literature lahko spodbudi nadaljnje raziskave na tem področju ter z namenom izboljšanja razmer v slovenskih zaporih spodbudi aplikacijo ugotovitev v prakso.

DEJAVNIKI USPEŠNOSTI REINTEGRACIJE ZAPRTIH OSEB V DRUŽBO V RAZLIČNIH DRŽAVAH: SISTEMATIČNI PREGLED LITERATURE

Maja Plateis¹* in Nuša Zadravec Šedivy¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*majaplateis03@gmail.com

Ključne besede: reintegracija, recidivizem, duševno zdravje

Izvleček:

Reintegracija po prestani zaporni kazni je kompleksen izziv, ki zahteva upoštevanje psiholoških, socialnih in strukturnih dejavnikov, z namenom zmanjšanja ponovitve kaznivih dejanj in izboljšanja psihosocialnega funkcioniranja. Kljub številnim raziskavam ostaja nejasno, kateri dejavniki najbolj vplivajo na uspeh reintegracije in kako se ti razlikujejo med družbeno-pravnimi konteksti. Namen pregleda je bil raziskati empirične dokaze o povezavi med uspešnostjo reintegracije, recidivizmom ter psihološkimi kazalniki, kot so zaznana stigma, duševno zdravje in kakovost življenja. V okviru pregleda je bilo analiziranih 322 prispevkov iz petih znanstvenih baz podatkov (APA PsycArticles, Cobiss, ScienceDirect, Web of Science in Springer Nature), pri čemer smo uporabili iskalne izraze, povezane z reintegracijo, recidivizmom, duševnim zdravjem, stigo in kakovostjo življenja. Izločili smo sistematične preglede, metaanalize, publikacije brez empiričnih podatkov ter študije z neustrezno populacijo ali temo, obdržali pa le empirične raziskave, ki so ustrezale vključitvenim kriterijem. V končno analizo je bilo, skladno s smernicami PRISMA 2020, vključenih 16 študij iz držav, kot so ZDA, ZK, Nizozemska, Severna Irska, Nova Zelandija in Avstralija. Identificirane študije so bile razvrščene v štiri tematske sklope: (A) družinska in socialna podpora, (B) psihofizično zdravje in travme, (C) programi in intervencije ter (D) ocenjevanje tveganja. Rezultati kažejo, da imajo največji vpliv na uspešno reintegracijo kakovost in stabilnost socialne mreže, dostopnost in ustreznost zdravstvene obravnave (zlasti duševnega zdravja) ter programi, ki zagotavljajo individualizirano in dolgotrajno podporo. Kot ključni se kažejo tudi prilagojeni načini ocenjevanja tveganja, ki upoštevajo posebne potrebe ranljivih skupin. Ta pregled literature iz meddržavne perspektive osvetljuje nekatere univerzalne dejavnike reintegracije, kot so socialna podpora in skrb za psihofizično zdravje v času zapora ter dolgotrajna podpora po izpustu. Prav tako pa poudarja pomen prilagajanja intervencij specifičnim potrebam obravnavane populacije, ki so odvisne od družbeno-kulturnih značilnosti okolja.

POVEZAVA MED VELIKO DEPRESIVNO MOTNJO IN ČREVESNO MIKROBIOTO

Alja Poljanšek^{1*} in Tina Tinkara Peternelj¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*aly.poljansek@gmail.com

Ključne besede: velika depresivna motnja, mikrobiom,
os črevesje–mikrobiota–možgani, antidepresivi, probiotiki

Izvleček:

Velika depresivna motnja (v nadaljevanju VDM) je ena najpogostejših in najresnejših duševnih motenj, pri kateri dve tretjini bolnikov ne prejme ustreznega učinkovitega zdravljenja. Zato je iskanje novih terapevtskih pristopov ključnega pomena, pri čemer se kot obetavna možnost izpostavlja modulacija črevesne mikrobiote. Naš cilj je bil raziskati povezavo med VDM in črevesno mikrobioto, vpletene biološke mehanizme ter vpliv farmakoloških (zlasti antidepresivov) in nefarmakoloških intervencij na obnovo mikrobiotskega ravnovesja in duševno zdravje. Temeljna izhodišča in ključne ugotovitve izhajajo iz pregleda empiričnih znanstvenih člankov in druge strokovne literature, dostopne preko podatkovnih baz Google Scholar, PubMed in ScienceDirect. V iskalnem nizu smo uporabili ključne besede: (major depressive disorder OR MDD OR depression) AND (gut microbiome OR intestinal microbiota) AND (treatment OR therapeutic approaches OR intervention). Analiza zbranih podatkov je pokazala, da med VDM in črevesno mikrobioto obstaja kompleksna, dvosmerna povezava preko osi črevesje–mikrobiota–možgani. Posamezniki z VDM pogosto izkazujejo disbiozo mikrobiotske sestave, za katero sta značilni zmanjšana raznolikost in bogatost črevesne mikrobiote. Te spremembe pomembno prispevajo k razvoju in vzdrževanju depresivnih simptomov preko različnih bioloških mehanizmov. Povezava pa deluje tudi v obratni smeri, saj psihološki stres in depresivno razpoloženje vplivata na sestavo in delovanje mikrobiote. Zaradi te dvosmerne povezave se zdravljenje VDM, usmerjeno v uravnavanje črevesne mikrobiote, kaže kot obetaven dopolnilni pristop k obstoječim farmakološkim terapijam. Ugotovitve kažejo, da antidepresivi ne vplivajo le na simptome motnje, temveč tudi spreminjajo sestavo in raznolikost črevesne mikrobiote, kar potrjuje tesno prepletenost med njhovim delovanjem in mikrobiotskim okoljem črevesja. Poleg farmakoloških pristopov se kot potencialno koristne dopolnilne metode izpostavljajo tudi nefarmakološke intervencije, zlasti prehrana, bogata s probiotiki. Prispevek poudarja pomen integriranega razumevanja povezave med duševnim zdravjem in črevesno mikrobioto ter odpira možnosti za razvoj bolj individualiziranih in celostnih terapevtskih pristopov pri obravnavi VDM.

POVEZAVA MED RAZLIČNIMI VRSTAMI NASILJA V OTROŠTVU IN SAMOMORILNOSTJO V ODRASLOSTI: SISTEMATIČNI PREGLED LITERATURE

Gloria Šegula Šraj¹* in Nina Krohne²

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

²Slovenski center za raziskovanje samomora, UP IAM, Muzejski trg 2, 6000 Koper, Slovenija

*gloriasegulas@gmail.com

Ključne besede: otroštvo, nasilje, travma, odraslost, samomorilnost

Izvleček:

Raziskovalna literatura vse bolj osvetljuje zapleteno razmerje med različnimi oblikami nasilja, doživetimi v otroštvu, in pojavom samopoškodovalnega vedenja ter samomorilnih misli v kasnejših življenjskih obdobjih. Med najpogostejše proučevanimi oblikami nasilja so psihično, fizično in spolno nasilje. Namen prispevka je sistematično pregledati empirične raziskave, ki primerjajo učinke različnih oblik nasilja v otroštvu na pojav samopoškodovalnega vedenja ali suicidalnosti v odraslosti. Izvedli smo sistematični pregled literature skladno s smernicami PRISMA. V pregled so bile vključene raziskave, ki so bile objavljene med letoma 1999 in 2025. Upoštevali smo le raziskave, objavljene v angleškem jeziku, s katerimi smo preučevali nasilje v otroštvu, pri čemer se nismo omejili na starost otrok ob nasilju, in posledice v odraslosti, od osemnajstega leta dalje. Strategija iskanja izhaja iz osrednje teme, v skladu s tem pa so bile ob pomoči naprednih Boolovih operatorjev uporabljene sledeče ključne besede v sklopu iskalnih nizov: 1. (physical abuse OR physical violence AND childhood AND suicide AND adulthood), 2. (emotional abuse AND childhood AND suicide AND adulthood), 3. (sexual abuse AND childhood AND suicide AND adulthood). Prvi iskalni niz je podal 326 rezultatov, drugi 411 in tretji 598 rezultatov (skupaj 1335). Za vključitev v sistematični pregled je bilo ustreznih 22 raziskav. Glavne ugotovitve kažejo, da je vsaka oblika nasilja v otroštvu statistično pomembno povezana s povečanim tveganjem za samomor. Najmočnejšo povezavo s samomorilnimi mislimi ima psihično nasilje, medtem ko je spolno nasilje najpogostejše povezano s prehajanjem k samomorilnemu dejanju. Poleg tega smo identificirali številne mediatorske in moderatorske spremenljivke, kot so duševne motnje, starost, občutki poraza in ujetosti ter socialna podpora. Ugotovitve poudarjajo nujnost zgodnjega prepoznavanja nasilja in ciljnih preventivnih intervencij, saj imajo lahko travmatične izkušnje iz otroštva dolgotrajne posledice za duševno zdravje posameznika. Pregled nudi temelje za nadaljnje raziskave in oblikovanje celostnih pristopov pri preprečevanju samomorilnosti.

RAZLIKA V ZAZNAVANJU PRAGOV TOPLOTNE BOLEČINE MED DEPRESIVNIMI IN ZDRAVIMI POSAMEZNIKI: SISTEMATIČNI PREGLED ZNANSTVENE LITERATURE

Tara Šfiligoj^{1*} in Gaj Vidmar^{1,2,3}

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

²Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije Soča,
Linhartova cesta 51, 1000 Ljubljana, Slovenija

³Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Vrazov trg 2, 1000 Ljubljana, Slovenija

*tara.sfiligoj@gmail.com

Gljučne besede: prag bolečine, depresija, razlika zaznavanja

Izvelek:

S sistematičnim pregledom smo želeli odgovoriti na raziskovalno vprašanje, kakšne so razlike v zaznavanju pragov toplotne bolečine med depresivnimi in zdravimi posamezniki. Vključitveni kriteriji so bili: angleški jezik objavljenih študij, datum objave v zadnjih dvajsetih letih ter članki v znanstvenih revijah, ki opisujejo lastne raziskave. Izključitvena kriterija sta bila, da študije niso raziskovale neposrednega vpliva depresije na zaznavanje toplotne bolečine ter da niso imele kontrolne skupine zdravih posameznikov. Uporabili smo podatkovni zbirki PubMed in ScienceDirect, zadnje iskanje literature smo opravili maja 2024. Za sintezo informacij smo uporabili metodo podrobnega pregledovanja člankov in izpisovanja relevantnih podatkov iz njih. Ugotovitve smo povzeli v obliki preglednice, ki vključuje relevantne značilnosti in rezultate študij. V pregled je vključenih 8 od 16 pregledanih člankov, ki so bili izbrani na podlagi vključitvenih in izključitvenih pogojev. Na podlagi vključenih študij lahko sklenemo, da je pri posameznikih z depresijo zaznana zmanjšana občutljivost za površinsko bolečino, kar se kaže v povišanih zaznavnih prarih za toplotno bolečino v primerjavi z nedepresivnimi posamezniki. Heterogenost rezultatov različnih študij je lahko posledica različnih metod merjenja, različnih populacij, različnih vključitvenih in izključitvenih kriterijev ter farmakoloških intervencij. Razumevanje razlik v zaznavanju pragov toplotne bolečine med posamezniki z depresijo ter zdravimi posamezniki lahko pomaga pri razvoju bolj prilagojenih pristopov k obravnavi bolečine pri depresivnih bolnikih.

SIMPTOMI ODTEGNITVE HORMONOV PRI UPORABNICAH KOMBINIRANE ORALNE KONTRACEPCIJE

Nuša Šijanec^{1*} in Tina Tinkara Peternelj¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*nusa.sijanec@gmail.com

Ključne besede: menstrualni cikel, kombinirana oralna kontracepcija, estrogen, progesteron, odtegnitev

Izvleček:

Menstrualni cikel zaznamuje žensko reproduktivno obdobje. Vsak mesec se hormoni ciklično spreminjajo, kar pripravi maternico na morebitno sprejetje oplojenega jajčeca. Če do tega ne pride, se začne menstruacija. V menstrualnem ciklu igrata ključno vlogo hormona estrogen in progesteron, ki se uporabljata tudi v hormonski kontracepciji. Najpogostejša oblika hormonske kontracepcije je kombinirana hormonska kontracepcija, ki vsebuje tako estrogene kot progestine, sintetične različice progesterona. Namen sistematičnega pregleda literature je bil preučiti že obstoječa dognanja na področju hormonske kontracepcije, specifično kombinirane hormonske kontracepcije, raziskati simptome, povezane z odtegnitvijo hormonov, in ti dve področji povezati. Za ta namen smo oblikovali raziskovalno vprašanje: Kako se simptomi, povezani z odtegnitvijo hormonov, povezujejo z uporabo kombinirane oralne kontracepcije? Iskanja znanstvenih člankov smo se lotili ob pomoči internetnih znanstvenih baz, in sicer PubMed in ScienceDirect. Za iskanje relevantne literature smo uporabljali naslednje besedne zveze: combined oral contraceptives, combined hormonal contraceptives, symptoms of hormonal withdrawal, combined oral contraception and symptoms of hormonal withdrawal. Iskanje smo omejili na gradiva, izdana po letu 2000. Ugotovitve kažejo, da se pri ženskah, ki uporabljajo kombinirano oralno kontracepcijo, v delu cikla, ko ne prejemajo hormonov, torej, ko začne estrogen padati, pojavijo simptomi odtegnitve. Glavna simptoma sta predvsem glavobol in medenična bolečina. Tadva simptoma se včasih zamenjujeta za stranske učinke kontracepcije. Čeprav je uporaba kombinirane oralne kontracepcije precej raziskana in so simptomi, povezani z odtegnitvijo hormonov, poznani, še vedno ne obstaja veliko raziskav, ki bi se osredotočale na simptome, povezane z odtegnitvijo hormonov po prenehanju jemanja hormonske kontracepcije. Prav tako so sami simptomi hormonske odtegnitve pogosto spregledani ter pripisani stranskim učinkom hormonske kontracepcije. Še vedno obstaja potreba po dodatnih raziskavah, ki bi preučevale vpliv različnih formulacij kombinirane hormonske kontracepcije na pojav in intenzivnost simptomov.

OCENJEVANJE JEZIKOVNIH SPOSOBNOSTI KOT DIAGNOSTIČNO SREDSTVO BLAGE KOGNITIVNE MOTNJE

Manca Toporišič Gašperšič^{1*}

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*mancatgaspersic@gmail.com

Ključne besede: jezik, blaga kognitivna motnja, neurodegenerativne bolezni, Alzheimerjeva bolezen, anomija

Izvleček:

Pričujoči sistematični pregled literature obravnava upad jezikovnih sposobnosti pri blagi kognitivni motnji. Jezik je namreč najkompleksnejši kognitivni proces, zato je eden od pogostejših simptomov številnih neurodegenerativnih bolezni prav upad jezikovnih sposobnosti. V zadnjem času se zato za namen diagnosticiranja teh bolezni čedalje več nevropsiholoških raziskav posveča prav ocenjevanju jezikovnih sposobnosti. Glavnina raziskav s tega področja se osredotoča na jezikovne sposobnosti pri Alzheimerjevi bolezni. Bistveno manj študij pa se usmerja na raziskovanje blage kognitivne motnje, ki je pogosto predhodna stopnja Alzheimerjeve bolezni, čeprav ravno jezikovne težave v večji meri kot upad spomina napovedujejo prehod iz blage kognitivne motnje v Alzheimerjevo bolezen. Cilj prispevka je predstaviti, kakšne težave pri razumevanju in produkciji jezika imajo posamezniki z blago kognitivno motnjo. Za ta namen smo med marcem in majem 2025 izvedli sistematični pregled literature, v katerega smo nazadnje vključili 52 ustreznih člankov, pridobljenih iz podatkovnih baz PsychInfo, ScienceDirect, Taylor & Francis Online, PubMed, SpringerLink. Po pregledu literature ugotavljamo, da raziskave tradicionalno opozarjajo na to, da imajo posamezniki z blago kognitivno motnjo največ težav na semantičnem področju. Pogosta simptoma blage kognitivne motnje sta namreč anomija, torej težave pri priklicu besed, in manj tekoč govor. Nekatere novejšje raziskave pa omenjajo tudi druge jezikovne primanjkljaje, ki so bili do sedaj dostikrat spregledani, npr. pomanjkljivo razumevanje zahtevnejših sintaktičnih struktur. Članek tako poudarja pomen raziskovanja upada jezikovnih sposobnosti pri blagi kognitivni motnji. Hkrati pa zaključuje, da upoštevanje težav na vseh jezikovnih področjih omogoča celovitejše razumevanje blage kognitivne motnje in razvoj učinkovitih diagnostičnih sredstev za zgodnje odkrivanje neurodegenerativnih bolezni.

TIHA MOČ SPANCA: UTRJEVANJE SPOMINA SKOZI MEHANIZEM PONOVNE AKTIVACIJE

Ida Vraničar¹ in Mubera Sokolar

¹Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru,
Koroška cesta 160, Maribor, Slovenija

*ida.vranicar@student.um.si

Ključne besede: globoko spanje, utrjevanje spomina, ponovna aktivacija, aktivnost vretena, počasne oscilacije

Izvleček:

Ustvarjanje spominov je dinamičen proces, ob katerem se po začetnem vkodiranju spomini utrjujejo z različnimi mehanizmi, ključnimi za dolgoročno ohranjanje. Eden izmed osrednjih mehanizmov je utrjevanje spomina, ki poteka med počasnovalovnim spanjem. Med tem procesom pride do t. i. učinka ponovne aktivacije, med katerim pride do ponovne aktivacije nevronske vzorce, ki so sodelovali pri učenju. Ta mehanizem omogoča prenos informacij iz hipokampusu v neokorteks, kjer se spomini preoblikujejo in stabilizirajo. V predstavljenem delu raziskujemo nevrofiziološke osnove utrjevanja spominov, s poudarkom na vlogi počasnih oscilacij, spalnih vreten in hipokampalnih valovanj. Te ritmične oscilacije usklajeno povezujejo aktivnosti med hipokampusom, talamusom in neokortikalnimi strukturami ter s tem omogočajo nastanek stabilnih spominskih sledi. Mehanizem ponovne aktivacije je bil eksperimentalno potrjen na živalih, z uporabo elektroencefalografije in nevroslikanja pa tudi pri ljudeh. Ugotovitve kažejo, da so časovno usklajene reaktivacije ključne za uspešno utrjevanje spomina, zlasti pri deklarativnem spominu. Prekinitev teh usklajenih dogodkov, npr. zaradi motenj spanja, lahko vodi v slabši priklic informacij in dolgoročne spominske deficite. Ponovna aktivacija med spanjem ne le utrjuje posamezne spomine, temveč tudi spodbuja njihovo reorganizacijo v splošnejše reprezentacije. Predpostavljamo, da interakcije med možganskimi regijami med spanjem omogočajo selektivno utrjevanje informacij, ki so nove, pomembne ali čustveno obarvane. Z namenom razumevanja opisanih mehanizmov smo izvedli pregled relevantne znanstvene literature. To je zajemalo identifikacijo in opis glavnih mehanizmov, ki so vključeni v proces utrjevanja spominov med spanjem, analizo posameznih mehanizmov in dogodkov ter sintezo ključnih spoznanj iz opisanega procesa. Naše razumevanje spanja kot aktivnega procesa utrjevanja spomina ima pomembne implikacije tako za izobraževanje kot tudi za nevrološke motnje, kjer je ta proces lahko moten. V prihodnje ostaja izziv razjasniti, kako bi lahko ciljno podpirali te ritme za izboljšanje učnih izidov in kognitivne rehabilitacije.

VLOGA SPOLA PRI DOŽIVLJANJU STRESA IN ZAZNAVI PSIHOSOCIALNIH DEJAVNIKOV V VODSTVENIH VLOGAH

Teja Vrečko^{1*}

¹Univerza Sigmunda Freuda Dunaj – podružnica Ljubljana,
Trubarjeva cesta 65, 1000 Ljubljana, Slovenija

*teja.vrecko@gmail.com

Ključne besede: zaznani stres, spolne razlike, vodstveni kader, psihosocialni dejavniki, organizacijska psihologija

Izvleček:

Zaposleni na vodstvenih položajih se pogosto soočajo z zahtevnimi psihosocialnimi obremenitvami, ki lahko vplivajo na njihovo psihološko dobrobit, delovno učinkovitost in dolgoročno prisotnost v organizaciji. Ob tem se v zadnjih letih vse bolj prepoznava pomen upoštevanja spola kot dejavnika, ki lahko pomembno oblikuje doživljanje delovnega okolja in obremenitev. Prispevek obravnava razlike med spoloma pri doživljanju stresa in zaznavi psihosocialnih dejavnikov, ki lahko prispevajo k obremenitvam vodilnih zaposlenih. Na podlagi validacijske študije smo analizirali podatke, zbrane s posebej razvitim vprašalnikom, namenjenim merjenju zaznanega stresa, doživljanja neenakosti, notranjega in zunanjega pritiska, avtonomije pri delu, organizacijske podpore in delovne obremenitve. V raziskavi je sodelovalo 117 vodilnih zaposlenih iz različnih slovenskih organizacij, med katerimi je bilo nekaj manj kot dve tretjini žensk in nekaj več kot tretjina moških. Za preverjanje merskih značilnosti instrumenta smo izvedli analizo glavnih komponent (PCA) z rotacijo Varimax, izločili neustrezne postavke in oblikovali šest koherentnih dimenzij. Zanesljivost dimenzij smo preverili s Cronbachovim alfa (vsi $> 0,70$). S t-testom za neodvisne vzorce smo raziskali razlike med spoloma. Rezultati kažejo statistično značilne razlike v zaznavi neenakosti, kjer ženske zaznavajo višjo raven kot moški (Cohenov $d = -0,45$), kar kaže na srednje velik učinek. Čeprav v zaznavi drugih psihosocialnih dejavnikov razlike niso bile statistično značilne, rezultati nakazujejo nekatere trende, kot so višja raven zaznanega stresa in zunanjih pričakovanj pri ženskah ter nekoliko višja zaznava avtonomije in nižje delovne obremenitve pri moških, ki bi jih bilo smiselno dodatno raziskati v večjih vzorcih. Ugotovitve poudarjajo potrebo po večji občutljivosti za spolne razlike pri oblikovanju organizacijske klime, še posebej na področju pravičnosti, podpore in enakih možnosti. Prispevek ponuja pomembne vpoglede za razvoj bolj prilagojenih in vključujočih ukrepov podpore vodstvenemu kadru ter opozarja, da je razumevanje razlik v doživljanju delovnega okolja glede na spol ključno za dolgoročno dobrobit, uspešnost in zadržanje ključnih kadrov v organizacijah.

POSTERJI

PSIHOLOŠKI MODUL

PSIHOLOŠKA ODPORNOST IN ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM

Tadej Čermelj^{1*}, Niki Rebek¹, Urška Žgavec¹ in Tjaša Ogrizek¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*tadejcermelj10@gmail.com

Ključne besede: zadovoljstvo z življenjem, psihološka odpornost, SWLS, CD-RISC, korelacija

Izvleček:

Številne raziskave ugotavljajo povezavo med posameznikovo psihološko odpornostjo (ang. resilience) in njegovim zadovoljstvom z življenjem. Predhodne študije so povezanost obeh konstruktov preverjale na vzorcu klinične populacije in študentov iz vzhodnih kultur, zato smo se v tej raziskovalni nalogi osredotočili na preučevanje povezave med psihološko odpornostjo in zadovoljstvom z življenjem pri neklinični populaciji zahodne kulture, in sicer na vzorcu študentov biopsihologije, ob pomoči validiranih merskih lestvic CD-RISC (Connor-Davidsonova lestvica psihološke odpornosti) in SWLS (Lestvica zadovoljstva z življenjem). Zbiranje podatkov je potekalo v živo na Fakulteti za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem med letoma 2019 in 2024. Za anonimnost podatkov smo poskrbeli tako, da smo vsakemu udeležencu dodelili svojo šifro. Vzorec je obsegal 140 dodiplomskih študentov biopsihologije, med katerimi je bilo 12 moških in 128 žensk, starih med 19 in 30 let. Podatke smo analizirali z uporabo statističnega programa Jamovi. Pri analizi rezultatov posameznih lestvic (CD-RISC in SWLS) smo izračunali opisno statistiko, normalnost porazdelitve, Cronbachov koeficient zanesljivosti ter Spearmanov korelacijski koeficient. Postavili smo hipotezo, da bodo posamezniki z višjo mero psihološke odpornosti imeli tudi višjo stopnjo zadovoljstva z življenjem. Analiza je pokazala zmerno pozitivno korelacijo med lestvicama CD-RISC in SWLS ($r = 0,417$, $p < 0,001$), kar potrjuje našo hipotezo. Psihološko odporni posamezniki so torej bolj osredotočeni na pozitivne vidike življenja, učinkoviteje se spopadajo s stresnimi situacijami in uspešno ohranjajo svoje telesno ter duševno zdravje, kar prispeva k večji stopnji zadovoljstva z življenjem. Kljub nekaterim omejitvam raziskave, kot sta razmeroma majhen in pretežno ženski vzorec, so rezultati pomembni in ponujajo smernice za nadaljnje raziskave na tem področju. Nadaljnjim raziskavam priporočamo uporabo večjega in bolj heterogenega vzorca, kar bo raziskovalcem omogočilo preučevanje morebitnih razlik v povezanosti obeh konstruktov glede na starost, spol, izobrazbo in kulturo, saj lahko ti dejavniki pomembno vplivajo na odnos med psihološko odpornostjo in zadovoljstvom z življenjem.

SPREJEMANJE ODLOČITEV PO POŠKODBI PREFRONTALNEGA KORTEKSA: SISTEMATIČNI PREGLED

Lana Gorinjac^{1*}, Vesna Jug¹ in Anton Grad¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*lane.gorinjac@gmail.com

Ključne besede: prefrontalni korteks, poškodba, sprejemanje odločitev, nadzor impulzov, kognitivne funkcije

Izvleček:

Raziskovali smo vpliv poškodb prefrontalnega korteksa (PFK) na kognitivne, čustvene in socialne vidike odločanja, pri čemer je bil cilj bolje razumeti, kako te poškodbe vplivajo na sposobnost odločanja. Raziskava se osredotoča na povezavo med poškodbami različnih delov PFK in dejavniki, ki vplivajo na proces sprejemanja odločitev. Uporabili smo sistematični pregled literature, ki sledi smernicam PRISMA. Pregled literature je bil izveden med 27. marcem 2024 in 25. julijem 2024. Preučene so bile različne znanstvene baze podatkov (Taylor & Francis, ScienceDirect, PubMed, Scopus, SAGE Journals in APA), da bi identificirali in analizirali raziskave, ki obravnavajo vpliv poškodb PFK na odločanje, s ključnimi besedami decision making, prefrontal cortex, injury, damage, lesion, swelling, trauma, cognitive function. Na začetku je bilo identificiranih 132 zadetkov, sledilo je presejanje in izključitev člankov, ki niso ustrezali kriterijem (kriterij: empirične študije z ustreznimi ključnimi besedami in filtri: full access, type: article, 2019–, in študije, ki so raziskovale povezavo poškodbe PFK z odločanjem in kognitivnimi funkcijami, brez omejevanja na specifične podregije PFK). V sam pregled literature je bilo na koncu vključenih 10 študij. Kritična analiza izbranih študij omogoča vpogled v specifične učinke teh poškodb na različne kognitivne, čustvene in socialne procese. Rezultati kažejo, da poškodbe PFK vodijo do pomembnih primanjkljajev pri izvršilnih funkcijah, vključno z odločanjem in nadzorom impulzov. Poleg tega so ugotovljene pomembne spremembe v obdelavi čustvenih in socialnih signalov, kar vodi do vedenjskih sprememb, kot so impulzivnost, težave v socialnih interakcijah, zmanjšana sposobnost za obvladovanje tveganja, zmanjšana prilagodljivost v odzivih na nagrade, pri posameznikih s poškodbami PFK. Ključne ugotovitve poudarjajo pomembno vlogo PFK pri integraciji kognitivnih, čustvenih in socialnih informacij, kar je bistveno za učinkovito in prilagodljivo odločanje. Te ugotovitve so pomembne, saj lahko pripomorejo k razvoju terapevtskih in rehabilitacijskih pristopov, ki izboljšujejo kakovost življenja posameznikov s poškodbami PFK. Naloga izpostavlja tudi potrebo po nadaljnjih raziskavah za poglobitev razumevanja kompleksnih funkcij PFK in njihovih vplivov na vedenje.

UČINEK ČREDE PRI PEŠCIH MED PREČKANJEM CESTE

Anina Petek^{1*} in Benjamin Bušelič¹

¹Univerza Sigmunda Freuda Ljubljana – podružnica Ljubljana,
Trubarjeva cesta 65, 1000 Ljubljana, Slovenija

*anina5ek@gmail.com

Ključne besede: učinek črede, pešci, prometna varnost, socialni vpliv

Izvleček:

Raziskava se je osredotočila na učinek črede pri pešcih med prečkanjem ceste na semaforiziranih križiščih, s posebnim poudarkom na socialnih vplivih in skupinski dinamiki. Uporabljena je bila kvalitativna metoda strukturiranega opazovanja brez udeležbe, kar pomeni, da raziskovalci nismo posegali v dogajanje. Opazovanje je bilo izvedeno 20. decembra 2024 med 16:40 in 17:40 na Slovenski cesti v Ljubljani. Vzorec je obsegal 57 naključno izbranih pešcev. V sklopu opazovanja so bili analizirani vedenjski vzorci, kot so vpliv gostote skupine, razlike v spolu, prometne razmere ter odziv na vedenje posameznika, ki prvi prečka cesto pri rdeči luči. V analizi smo se osredotočili na opazovanje verižnih reakcij ter prisotnosti črednega vedenja, podatke pa obdelali z deskriptivnimi metodami in ob pomoči frekvenčnih tabel. Rezultati kažejo, da moški pogosteje tvegajo in prečkajo pri rdeči luči, medtem ko so ženske previdnejše. Čredni učinek je bil izrazitejši v večjih skupinah in ob ugodnih prometnih razmerah. V večini primerov je vedenje prvega pešča sprožilo verižno reakcijo, kar potrjuje moč socialnih signalov in vedenjskega posnemanja. Pomen raziskave je opozoriti na socialne dejavnike, ki vplivajo na prometno varnost pešcev. Ugotovitve so uporabne za oblikovanje javnih kampanj, preventivnih programov in prometne politike, saj kažejo, da varnost ni odvisna le od posameznika, temveč tudi od vedenja drugih v skupini. Nadaljnje raziskave bi lahko vključile tudi kvalitativne metode, kot so intervjuji ali vprašalniki, ter medkulturne primerjave, da bi boljše razumeli dinamiko črednega vedenja v različnih okoljih.

ANTROPOLOŠKI VIDIKI EVOLUCIJSKIH SPREMEMB MOŽGANOV: VLOGA PRI NEVROBIOLOŠKIH IN PSIHOLOŠKIH DEJAVNIKI VEDENJA

Lamija Zahirović^{1*} in Tina Tinkara Peternelj¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*89211107@student.upr.si

Ključne besede: evolucija, antropologija, struktura možganov, kognitivne funkcije, vedenje

Izvleček:

Razvoj človeških možganov je eden izmed najzahtevnejših evlucijskih procesov in je omogočil nastanek naprednih kognitivnih, socialnih in psiholoških sposobnosti. Prispevek obravnava, kako sosesko z antropološko prizmo evlucijske spremembe v strukturi in delovanju možganov odrazile v razvoju nevrobioloških mehanizmov in psiholoških značilnosti sodobnega človeka. Osredotoča se na ključne spremembe v morfologiji možganov, reorganizacijo funkcionalnih regij, razvoj nevrotransmitterskih sistemov ter evlucijo mehanizmov za obvladovanje stresa in anksioznosti. Metodološko je prispevek zasnovan kot pregled znanstvene literature, z uporabo baz PubMed, ScienceDirect in Google Scholar, pri čemer je bilo analizirano obdobje od leta 2015 do leta 2025. Uporabljene so bile ključne besede human brain evolution, neurobiology, anthropology, stress, cognition. Od skupaj 96 pridobljenih člankov jih je bilo po kriterijih recenziranosti, empirične podprtosti in vsebinske ustreznosti v končno analizo vključenih 32. Ugotovitve kažejo, da poleg povečanja možganske mase kognitivne in čustvene sposobnosti sodobnega človeka temeljijo predvsem na večji povezljivosti med možganskimi regijami, specifičnih genetskih spremembah (npr. SRGAP2C, HAR1F) ter razvoju dopaminskih in serotoninjskih poti. Te prilagoditve so omogočile pojav introspekcije, empatije, moralnega razsojanja, jezika in simbolnega mišljenja, hkrati pa povečale dovzetnost za stres in duševne motnje. Prispevek poudarja pomen interdisciplinarnega pristopa pri raziskovanju bioloških temeljev vedenja ter nakazuje smeri nadaljnjih raziskav, zlasti longitudinalnih študij, ki bi povezale genetske, nevrobiološke in psihološke podatke ter pojasnile vpliv kulturnih in okoljskih dejavnikov na človeško vedenje.

TELESNA AKTIVNOST KOT KLJUČNI DEJAVNIK ZDRAVEGA STARANJA IN ZAŠČITE PRED DEMENCO

Urška Žgavec^{1*} in Tina Tinkara Peternelj¹

¹Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, 6000 Koper, Slovenija

*urskazgavec123@gmail.com

Ključne besede: telesna aktivnost, demenca, kognicija, preventiva

Izvleček:

Zaradi staranja prebivalstva postaja demenca eden največjih zdravstvenih in družbenih izzivov sodobnega časa. Ker farmakološke možnosti zdravljenja ostajajo omejene na simptomatsko obravnavo in pogosto prinašajo tudi nezaželene stranske učinke, se v zadnjem desetletju vedno več pozornosti namenja nefarmakološkim pristopom. Med njimi izstopa telesna aktivnost kot stroškovno učinkovit, dostopen in znanstveno utemeljen način za upočasnjevanje napredovanja bolezni ter ohranjanje kakovosti življenja. S sistematičnim pregledom 86 virov obstoječe znanstvene in strokovne literature je cilj osvetliti potencial telesne aktivnosti kot ključni dejavnik zdravega staranja in zaščite pred demenco. Predstavitev vključuje teoretično ozadje demence (definicijo, diagnozo, vrste bolezni in dejavnike tveganja). V ospredju je preventivna vloga telesne aktivnosti kot ključne strategije pri preprečevanju in obvladovanju demence. Dodatno so utemeljeni biološki in psihološki mehanizmi, preko katerih telesna aktivnost pozitivno vpliva na kognitivno funkcijo. Med glavnimi so izboljšana možganska prekrvavitev, povečana nevroplastičnost, upočasnjena atrofija hipokampusa, višja raven nevrotrofinov in zmanjšanje nevroinflamacije ter oksidativnega stresa. Predstavitev je usmerjena tudi v učinke telesne vadbe na razpoloženje, presnovo, socialno vključenost in kakovost spanja, ki skupaj prispevajo k večji kognitivni rezervi. Primerjava med aerobno vadbo in vadbo za moč ter kombinacijo obeh kaže koristne učinke preko različnih mehanizmov. Z informiranjem o vplivu telesne aktivnosti na kognitivno zdravje lahko prispevamo k večji ozaveščenosti o preventivni moči, ki jo nosi, in poudarimo pomen celostnega, večdimenzionalnega pristopa pri obravnavi demence, ki presega farmakološko zdravljenje.

ZAHVALE

Iskrena hvala Oddelku za psihologijo UP FAMNIT, ki je s finančno podporo omogočil izdajo tega zbornika.

